קול דודי דופק

קובץ מאמרים על
עבודת אלול והשירי
לאור הקבלה והחסידות

חלק ב' - ראש השנה

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא שליט"א
מבית עלון מעמיקים

החוברת מוקדשת לרפואת
איטה בת ציפורה

מעמקים

קובץ לראש השנה מבית עלון
מעמקים -
מעובד מתוך שיעורים של **הרב יצחק שפירא**
יו"ל על ידי ישיבת **"עוד יוסף חי"**
יצהר, ד.נ. אפרים, 4483100
02-9974666 | 058-4997466
misradodyosefchai.org.il

לשמיעת שיעורים בקול הלשון:
073-3718149

לשותפות בהפצה, הערות, הארות,
קבלת העלון במייל וכן לקבלת
מאמרים נוספים:
עתי תור 0585277247
או במייל: ataitor1gmail.com

בית המדרש
עוד יוסף חי
בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א

תוכן עניינים

חלק ב' -ראש השנה **1**

הסתרת פני המלך וסוד הנסירה **4**

משל המלך של אדמו"ר הזקן 4

משל הנסירה של האריז"ל 7

תקיעת שופר ויום הדין 12

דין על חיצוניות העולמות 14

הראש של כל השנה **17**

'יום תרועה' – מצוות תקיעת שופר **22**

כוונות מצוות תקיעת שופר 22

תקיעת שופר – שאלת הקיום 32

לערבב את השטן 34

יום המלכת ה' **38**

המלכת ה' בעולם 38

לבחור בתענוג של המלך 40

יום הדין **43**

דיון על יסודות הקשר 43

המלך המשפט 45

משל המלך של אדמו"ר הזקן

מאלול לר"ה – מהארת פנים להסתרת פנים

במאמרו המפורסם של אדמו"ר הזקן לחודש אלול[1], הוא ממשיל את ימי אלול לזמן בו 'המלך בשדה':

> משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו הוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם. ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו. ואח"כ בבואו להיכל מלכותו אין נכנסים כ"א ברשות ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה. וכך הענין על דרך משל בחודש אלול יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה.

כשקוראים את המשל הזה שנועד להסביר את עבודת חודש אלול, נראה שחודש אלול זו ההזדמנות היחידה לפגוש את המלך, וכשיגיע ראש השנה והמלך יכנס להיכל מלכותו, אזי לא תהיה לנו אפשרות כלל לפגוש את המלך, שכן בהיכל מלכותו "אין נכנסים כי אם ברשות, ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה".

אך כפי שכתבנו בחוברת הקודמת, כשלומדים את המאמרים של ראש השנה רואים שלא כן פני הדברים. כשמגיע ראש השנה פתאום כל המשל משתנה, אמנם המלך באמת כבר לא בשדה אלא הוא בתוך היכל מלכותו, אבל גם אנחנו כבר לא חלק מאנשי העיר ופשוטי העם, אלא אנחנו הבנים של המלך. לא רק שאנחנו הבנים של המלך, אנחנו נמצאים איתו בביתו.

אף על פי שאנחנו הבנים שלו ונמצאים איתו בביתו, יש בראש השנה הרגשת ריחוק מאוד גדולה. בחודש אלול אמנם היינו פשוטי העם שנמצאים מחוץ לארמון אך הוא

---

1. ד"ה "אני לדודי" בלקו"ת פרשת ראה לב א.

קיבל אותנו בסבר פנים יפות והראה לנו פנים שוחקות. אך בראש השנה לעומת זאת הוא "כמו למשל בן שהוא אצל אביו בביתו, אלא שהאב מסתיר פניו ממנו"[2], זהו בהחלט מצב מאוד לא נעים, להיות בתוך בית של מישהו שמתעלם ממך לחלוטין - כך מסביר אדמו"ר הזקן את היראה העצומה שיש לנו בראש השנה.

המעבר שלנו מהשדה לארמון בראש השנה הוא בעצם המעבר מהסתכלות על העולם מנקודת המבט שלנו להסתכלות על העולם מנקודת המבט של ה'. המלך מסתיר פניו מבנו יחידו וכבר איננו "מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם", מכיון שהוא חזר לארמון והתחיל להתנהג כמו מלך. למלך יש רוממות עצמית, יש לו תענוג מעצמו, טוב לו עם עצמו והוא לא זקוק לאף אחד[3]. וככל שאנחנו מתייחסים אליו כמלך כך אנחנו מרגישים כמה שאנחנו מיותרים וחסרי משמעות עבורו.

תקיעת השופר והמלכת ה'

הרגשת התלות המוחלטת, מולידה צעקה פנימית אל המלך. אף על פי שאנחנו חושבים שאנחנו חסרי משמעות עבורו, אנחנו רוצים להיות קשורים אליו, להיות חלק ממנו. ועל כך אנו צועקים בתקיעת שופר. על ידי הצעקה הזו אנו מגלים לה' כמה אנחנו רוצים אותו וכמה אנחנו צמאים לקשר איתו. הצעקה הפנימית הזו היא השיא של ראש השנה, כי אותה בדיוק המלך חיכה לשמוע. בכל השנה הקב"ה מגלה כמה הוא רוצה אותנו, אבל בראש השנה הוא רוצה לשמוע כמה אנחנו רוצים אותו.

כאשר הקב"ה מסתיר את פניו ממנו הוא מבטא שאמנם הוא מאוד רוצה את הקשר בינינו, אבל הוא לא רוצה שהקשר יהיה חד צדדי. הקב"ה לא רוצה קשר איתנו אם רק הוא זה שרוצה את הקשר, כי קשר חד צדדי אינו ראוי להיקרא קשר. קשר אמיתי הוא רק כאשר שני הצדדים רוצים אחד את השני. לכן הקב"ה אומר לנו בראש השנה שאם אנחנו לא רוצים את הקשר, גם הוא לא רוצה בו. רק כאשר הקב"ה מתנה את הקשר בינינו שהוא יהיה תלוי ברצון שלנו - הקשר יכול להיות אמיתי. לכן הקב"ה מצידו מראה שהוא לא רוצה את הקשר, ומסתיר את פניו, כדי שאנחנו נראה לו כמה אנחנו רוצים, וכך הוא יתמלא בחשק חדש לקשר איתנו.

בזעקה הפנימית הזאת אנחנו בעצם ממליכים את ה' עלינו. אפשר לחשוב שלהמליך מלך הכוונה היא להפוך אותו מאדם פשוט לאדם בעל ערך עליון, אך האמת היא בדיוק להיפך. המלך מצד עצמו רם ומתנשא מעל למציאות הפשוטה, הוא משועשע מעצמו ואין לו שום צורך בכלל להתייחס למציאות הנפולה. להמליך אותו פירושו של דבר לעורר בו את הרצון להתייחס למציאות הנפולה, שעם כל רוממותו הוא ישפיל את עצמו לשים לב ולהשגיח על מה שתחתיו, ושגם המציאות של העם תהיה חלק מהתענוג שלו.[4]

---

2. לקוטי תורה לפרשת כי תבא מא ד.

3. וראה על כך עוד בהרחבה בחוברת "תשובה בשמחה" החל מעמ' 99, ובספר 'נהלך ברגש' החל מעמ' 131.

4. וראה על כך בהרחבה במאמר "לבחור בתענוג של המלך" בעמ' 40 וראה עוד בהערה 25 בחלק א' (השייך לחודש אלול).

זו הסיבה שראש השנה הוא יום הדין, והוא מלווה במתח רב וחרדה. בראש השנה אנחנו מוזמנים 'לפתוח דיון' על יסודות הקשר בינינו לבין הקב"ה, והקב"ה דן עם עצמו האם הוא בכלל רוצה להיות חלק מהקשר הזה. החלק שלנו בדיון הרגיש המתרחש ביום הזה הוא, כלשון התורה: "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם", ומתרגם אונקלוס: "יוֹם יַבָּבָא יְהֵי לְכוֹן". המצווה שלנו היא לזעוק מעומק הלב לה' כמה אנחנו חפצים בקשר איתו וכמה אנחנו צמאים לו.

אמנם, עלינו לזכור ש"רחמנא אמר תקעו" - הקב"ה הוא זה שמבקש מאיתנו לזעוק אליו, והוא מחכה ומצפה לשמוע את זעקת הלב שלנו. עלינו לצעוק אל ה' מתוך תחושת תלות מוחלטת, אך יחד עם ביטחון גמור שהקב"ה משתוקק לשמוע את קולנו, ומתוך כך לחדש את הקשר איתנו, ולחתום אותנו לשנה טובה ומתוקה.

נהניתם?
רוצים לשמוע עוד?
לשמיעת שיעורים נוספים חייגו בעת ל'קול הלשון'
073-371-8149

משל הנסירה של האריז"ל

מעבר מאחור באחור לפנים בפנים

כאשר האר"י הקדוש מתאר מה קורה בראש השנה הוא כותב שמתרחשת נסירה בין ז"א לנוק', כלומר נוצרת הפרדה מוחלטת בין הקב"ה כפי שהוא מתייחס לעם ישראל (ז"א) לבין עם ישראל עצמו (נוק'). בדומה למתואר בפסוקים לגבי אדם וחוה (בראשית ב, כא) "וַיַּפֵּל ה' אֱלֹהִים תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה", שפרשו חז"ל (ב"ר ח, א) "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון דיו פרצופין בראו, ונסרו ועשאו גביים, גב לכאן וגב לכאן".

הנסירה נועדה לגרום לקשר של אחור באחור להפוך לקשר של פנים בפנים:

קשר של אחור באחור הוא קשר שאין בו ביטוי לבחירה. הדבר דומה לקשר בין בני זוג שחיים ביחד כבר הרבה שנים, ומבחינתם פשוט לא שייכת מציאות אחרת, השאלה אם הם רוצים בקשר או לא אינה עומדת לדיון בכלל, או כי אין להם אפשרות לפרק את הקשר או כי האפשרות לפרק את הקשר תביא אותם למצב יותר גרוע.

קשר זה של אחור באחור דומה יותר לקשר טבעי הקיים בין קרובי משפחה. הקשר שבין אדם וחוה לפני הנסירה היה קשר כמו של אח ואחות, שכן שניהם הגיעו ממקור אחד (הקב"ה) שיצר אותם ביחד. בהתאם לכך, גם ז"א ונוק' הם אח ואחות[5], כיון ששניהם נולדים מפרצופי אבא ואמא. קשר של אח ואחות הוא קשר של מציאות שקיימת בין אם הם רוצים ובין אם לא, ולא קשר שנובע מבחירה.

קשר של פנים בפנים הוא קשר שבו בני הזוג חיים בקשר מתוך בחירה שלמה וחופשית, והתחושה ביניהם היא שמה שמחזיק את הקשר הוא הרצון שלהם אחד בשני.

---

5. ראה דרך מצוותיך "איסור ערוות אחות אשתו" ו"איסור ערוות אחותו" (ובמה שנתבאר ב'מעמקים' גליון 46 במאמר "קדש הקדשים ואיסורי עריות").

לפי זה, תפקידה של הנסירה היה להפוך את הקשר של אדם וחוה מקשר טבעי של אח ואחות (אחור באחור) לקשר בחירי של איש ואישה (פנים בפנים).

בני הזוג שקשורים זה בזה רק מתוך תחושה ש'לא שייך אחרת', צריכים לנסר את החיבור הזה ולהסתכל על כל אחד כאילו יש לו מקור נפרד וכאילו הוא עומד בפני עצמו. כך הם ישימו לב שהקשר ביניהם אינו מוכרח, והם יכולים לבחור שהם רוצים אותו והם יכולים לבחור שהם לא רוצים אותו.[6]

הסכנה בנסירה

אך בנסירה כזו קיימת גם סכנה לא פשוטה. כאשר מודגש שלכל אחד יש מקור נפרד, עלול כל אחד לחשוב שהעיקר זה שהוא עצמאי, שהמציאות העצמאית שלו תהיה יותר מעניינת אותו מאשר המקור העליון שממנו נובעת חיותו (והוא זה שמחבר אותם אחד לשני). כך יוצא שהוא מתייחס לעצמו כמציאות נפרדת לעצמה.

אם כל אחד מבני הזוג חי לעצמו הם עלולים להיפרד לגמרי. במצב כזה יתכן שכאשר ינסרו בני הזוג את תחושת ההכרח של הקשר ביניהם, התוצאה תהיה שבמקום שהם יחזרו לקשר מתוך בחירה, הם פשוט לא יחזרו לקשר בכלל. אם הנסירה לא תהיה מתוקנת, היא יכולה לגרום למחשבה (מעוותת) שיותר כדאי לא להיות בקשר מאשר להיות בקשר, וכל אחד יחליט שהוא רוצה לחיות לבד.[7]

במצב שיש סכנה כזו בני הזוג נדבקים אחד לשני, ולא יתכן לעשות נסירה ביניהם. כדי שהנסירה תהיה מתוקנת, היא צריכה להיות מלווה בהכרה שמקורו של האדם הוא לא בעצמו אלא בקב"ה. וממילא היא מלווה בהבנה שלהיות בקשר זה הדבר שאנחנו הכי רוצים והכי אוהבים. אלא שעם כל זאת, אנחנו אוהבים קשר של בחירה, ולא אוהבים קשר של אילוץ. לכן צריכים בני הזוג לרכוש לעצמם קודם הנסירה 'חוש' במהותו של הקשר הנכסף - קשר של פנים בפנים. כדי שתהיה נסירה אני צריך להחליט שאני רוצה לנהל מערכת יחסים. אם אני לא רוצה לנהל מערכת יחסים ואני רק רוצה להיות נפרד לגמרי לא תהיה נסירה.

על כן מבואר בשער הכוונות (דרוש א') לראש השנה: **"הנה אחר שנברא אדם הראשון והתפלל ועשה מצות והיה כורת הקליפות[8] ולא היה יכולת להם להתאחז באותם האחוריים אז בא ענין הנסירה".**

---

6. בסופו של דבר, קשר של אח ואחות הוא מה שבנה את העולם, וכפי שמובא בתלמוד ירושלמי (יבמות יא, א): אמר רבי אבין שלא תאמר קין נשא את אחותו הבל נשא את אחותו, "חסד הוא" חסד עשיתי עם הראשונים שייבנה העולם מהן "אמרתי עולם חסד יבנה". אך כהכנה לכך, צריך שתתרחש נסירה בין האח ואחות, כך שכל אחד יעמוד בפני עצמו, כביכול לכל אחד יש מקור נפרד, ומתוך כך יבוא החיבור. רק כך קשר של אח ואחות באמת יבנה את העולם.

7. ואכן, בעלי החיים נבראו כל אחד בפני עצמו, הזכר לעצמו והנקבה לעצמה. וממילא הם נפרדים לגמרי, נפרדים בעצם. לכן גם לא כתוב על הייחוד שלהם "והיו לבשר אחד" כמו שנאמר לגבי אדם וחוה, כי בחיבור שלהם הם לא מגלים שום אחדות.

8. לגבי כריתת הקליפות האר"י הסביר קודם לכן היכן רואים בפסוקים שעשה זאת: "וע"י מעשיו היה כורת הקלי' בסוד האדם העובד את האדמה ומכלה קוצים מן הכרם וכמו שאמר הכתוב 'ואדם אין לעבוד את האדמה'". אך לגבי התפילה ועשיית המצוות לא מצאנו שהאר"י מסביר כיצד רואים זאת בפסוקים. לגבי התפלה נראה לומר שזה מה שנאמר בפסוקים שרגע לפני הנסירה (בראשית ב, יח-כ) "וַיֹּאמֶר הוי' אֱלֹהִים, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ, אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ: וַיִּצֶר הוי' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה, כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמָיִם, וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לִרְאוֹת מַה יִקְרָא לוֹ, וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה, הוּא שְׁמוֹ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת

קיום המצוות הם ההכרה בכך שהקב"ה רוצה ממני משהו, והוא פונה אלי ומדבר איתי על כך. והתפילה היא ההכרה בכך שכאשר אני רוצה משהו, אני מפנה את הרצון שלי לה'. התפילה וקיום המצוות של אדם הראשון לימדו אותו מהו קשר של פנים בפנים בקשר עם ה', ולאחר מכן יכולה היתה להתרחש הנסירה בצורה מתוקנת.[9]

החסדים אצלו, הדינים אצלנו

עד כאן תיארנו את משמעות הנסירה אצל אדם וחוה. אך כאמור, האר"י הקדוש מלמד אותנו שבראש השנה תהליך כזה עובר על עם ישראל עם הקב"ה.

בכל השנה הקב"ה מתייחס אלינו, ומראה לנו שהוא רוצה את הקשר בינינו, ושהקשר חשוב ומשמעותי לו. אך בראש השנה הקב"ה לא מתייחס אלינו בכלל. בכך הוא משדר לנו שהוא לא זקוק לקשר איתנו, והוא לא תלוי בנו כלל. הקב"ה נהנה עם עצמו, הוא מסתדר בלעדינו.

האר"י מסביר שכאשר מתרחשת הנסירה בראש השנה, ז"א הופך להיות כולו חסדים, וכל הדינים של ז"א עוברים לנוק'. ובלשונו: "**ואז** (לאחר הנסירה) **הז"א נשאר כולו בבחי' חסד והיא בבחי' דינין וגבורות שלה ושלו**".

כאשר אנחנו חיים בעולם, אנחנו יודעים שהקב"ה ברא את העולם, ושהוא כל רגע יכול להחליט שהוא לא רוצה להמשיך לברוא אותו. אבל הידיעה הזו היא ידיעה מאוד כללית, ובאופן פשוט אנחנו חיים מתוך תחושה שלמרות שה' ברא את העולם והוא יכול בכל רגע לעשות אחרת, אנחנו מניחים שהוא רוצה שהעולם ימשיך להתקיים. וכיון שהוא רוצה שהעולם ימשיך להתקיים, אנחנו יכולים להיות רגועים.

בסופו של דבר, כל אחד מאיתנו מתכנן את החיים שלו על סמך זה שהשמש וכל המערכת ימשיכו לעבוד. למה? כי מונח לנו בראש שלקב"ה יש 'עניין' שזה ימשיך. במובן הזה, אין הבדל בין מדען שאומר שיש פה חוקי טבע שאמורים להמשיך לבין אדם מאמין שאומר שהעולם אמור להמשיך כי לקב"ה יש 'אינטרס' שימשיך. כלומר, אנחנו לא רק מרגישים בטוחים בתור אנשים שנסמכים על המציאות והטבע, אלא

לְכָל הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה, וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ", שמה שכתוב "ולאדם לא מצא" אפשר לפרש שהכוונה היא שהאדם לא מצא עזר (שהרי בפסוק זה הקב"ה לא נזכר כלל קודם לכן, לכן קצת קשה לומר שמדובר עליו). כלומר הקב"ה אמר "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו", ואז לאדם היה קשה שאין לו עזר כנגדו, משהו לא הסתדר לו בחיים, וזה מה שכתוב שהוא "לא מצא עזר כנגדו". את תחושת חוסר האונים המתוארת פה ניתן לפרש כתפילה. אדם הראשון מתוסכל מכך שהוא בודד, ואת התסכול הוא מפנה כלפי מעלה בתפילה. ולגבי עשיית המצוות נראה שהכוונה למה שכתוב בפסוקים שממש לפני כן (שם טז-יז) "וַיְצַו הוי' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל: וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת", זוהי המצווה הראשונה בתורה, הפעם הראשונה שבה ה' פונה לאדם ומצווה אותו.

9. לאמיתו של דבר הציווי לא היווה רק הקדמה, אלא הוא היה גם חלק מתהליך הנסירה עצמו. לפני הציווי, אדם הראשון ראה את עצמו כחלק מהקב"ה, כבלוע בתוכו, ולא הייתה לו תודעה של מישהו נפרד. ברגע שהגיע הציווי, אדם הראשון ראה את עצמו בפעם הראשונה כאדם עצמאי. בפעם הראשונה ניתנה לאדם הראשון היכולת לבחור לשמוע בקול ה' או שלא לשמוע לו. זו המשמעות הפנימית למה שחז"ל אומרים בגמרא (סנהדרין נו:) "'ויצו' – זו עבודה זרה". הציווי הוא נסירה בין האדם לבוראו, הוא יצירת פירוד בין האדם לקב"ה. משום שבכך שהקב"ה מצווה את האדם, הוא מעמיד אותו כנפרד ממנו.
כעת מובנים גם דברי חז"ל במסכת חולין (קלט:): המן מן התורה מנין? שנאמר "המן העץ". לאחר שהאדם אכל מעץ הדעת, הקב"ה פונה אליו ואומר לו: "הַמִּן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבִלְתִּי אֲכָל מִמֶּנּוּ אָכָלְתָּ". הפסוק הזה מבטא בצורה הכי בהירה את החידוש שנוצר ברגע הציווי שלא לאכול מעץ הדעת. הקב"ה מצווה, האדם שומע, ובוחר לעשות אחרת. כאן נולד המן, פה נוצר עמלק.

אנחנו רגועים גם משום שאנחנו חושבים שזה מה שהקב"ה רוצה וממילא אין לנו תחושה של לחץ.

אבל מה קורה כאשר זו התפיסה? המצב במציאות כזו הוא שהדינים והחסדים מעורבבים. כי לפי התפיסה הזו יוצא שהקב"ה לא רק רוצה את המציאות אלא הוא גם כביכול מחויב אליה. הוא ברא את העולם, הוא אמר שהעולם יהיה, והוא אמר לנו שהוא רוצה שהעולם יהיה. אם כן יוצא שהעולם הוא לא רק מרצון אלא מבחינה מסוימת הוא 'הכרח' אצל הקב"ה. כמובן שלא מדובר בהכרח ממש, אבל יוצא לפי זה שכביכול ה' בחר שיהיה גם צד כזה כדי שהמציאות תהיה יציבה. זו המשמעות לכך שהקב"ה והמציאות מחוברים אחור באחור.[10]

גם כאשר הקב"ה בורא את העולם החוויה הפשוטה שלנו שהעולם קיים, והרכבת נוסעת, ואנחנו חושבים שגם מבחינת הקב"ה העולם נוסע. ומה קורה כאשר פתאום מתרחשת נסירה? כעת הקב"ה מתמלא חסדים ואנחנו מתמלאים גבורות ודינים. אנחנו מתמלאים גם בדינים שלו וגם בדינים שלנו.

התיאור הפשוט שמתאר האר"י בראש השנה הוא שיש הסתלקות. ה' הופך להיות כולו חסד, והמשמעות היא שהוא מבטא שהוא עושה רק מה שבא לו ומה שלא בא לו הוא לא עושה. ומי צריך להיות בעל האינטרס? מי צריך להגיד 'אני רוצה'? הנברא, המקבל, התחתון, הנוקבא. כל עוד הקב"ה ברא את העולם, והעולם אמור לנסוע, המשמעות היא שהקב"ה רצה שיהיה עולם, ועכשיו ממילא הוא חייב 'לשחק' בתפקיד שיש הקב"ה שברא עולם. את הקשר הזה הוא כביכול חייב למלא. במצב כזה, הציור הוא שיש דינים גם אצלו. אבל ברגע שהקב"ה רוצה לבטא שהוא לגמרי חסדים, הוא אומר "יום תרועה יהיה לכם", "יום יבבא יהא לכון", כביכול הוא אומר: "אני רוצה רק מה שבאמת בא לי, אני לא זקוק לשום דבר. אם אתם רוצים, אתם צריכים לצעוק שאתם רוצים". הדינים הם ההכרח והנזקקות, הם הרצון שאי אפשר לוותר עליו. לאחר הנסירה אנחנו מקבלים גם את הדינים של הקב"ה, הכוונה היא שאנחנו מרגישים כל כך מוכרחים וזקוקים לזה, עד שאפילו אם הוא לא ירצה אנחנו חייבים שהוא ירצה.

כאשר מתרחשת הנסירה המציאות יכולה פתאום להיות נפרדת ולצעוק: "אני רוצה להיות קשור לה', אני רוצה את הקיום שלי".[11] הצעקה הזו היא מה שקורה בתקיעת השופר, אז אנו צועקים לה' שאנו רוצים. וברגע שאנו צועקים, הוא חוזר אלינו. הוא

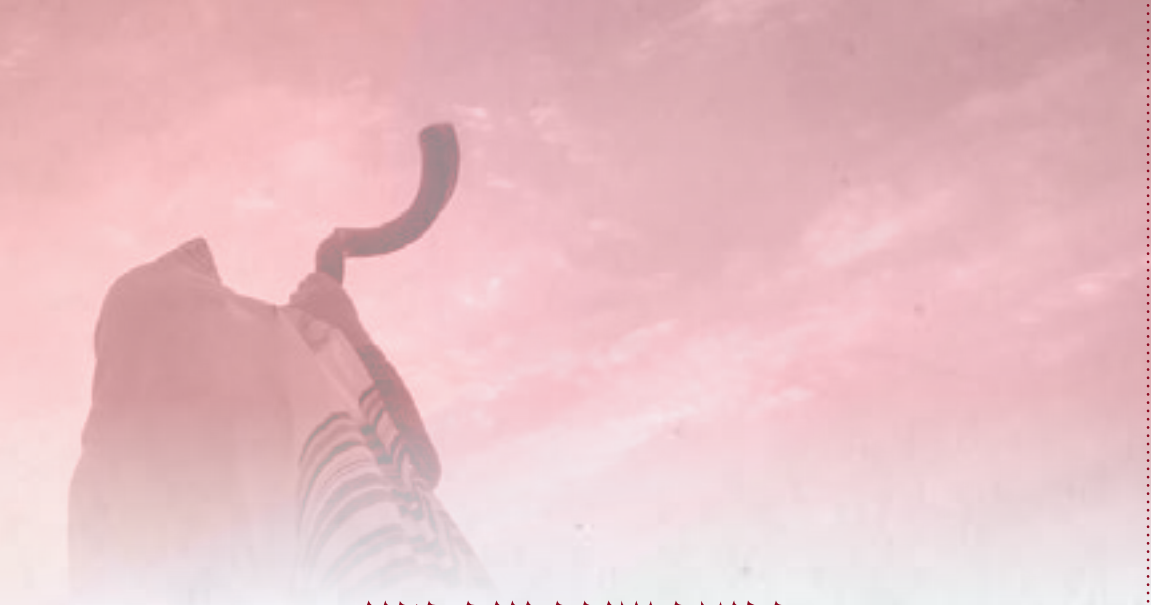
10. ניתן דוגמא יפה לעניין: על יום כיפור כתוב בתורה "כי ביום הזה יכפר עליכם", ובכל זאת עורכים ביום הזה גורלות. אבל האם זה משנה אם הגורל יעלה בימין או בשמאל? הרי בכל מקרה הקב"ה מכפר! ובכל זאת אנו רואים בחז"ל שמאד משמעותי אם הגורל עולה בימין או בשמאל. הסיבה לכך היא שכאשר הגורל עולה בשמאל, הקב"ה מכפר רק כי הוא התחייב לכפר, אבל אין לו לכך רצון פנימי. וכאשר הגורל בימין, הקב"ה מכפר כי הוא רוצה גם בלי קשר לכך שהוא התחייב מראש.

11. על הרצון של האדם להיות קיים, ועל השאלה כיצד הוא נובע מרצון ה' ראה בהרחבה בעמ'.. במאמר "תקיעת שופר – שאלת הקיום" (וראה באריכות ב'נהלך ברגש' עמ' 29-28). אנחנו מחברים בין הרצון שלנו לקיום המציאות ולחיות, לבין הרצון שלנו לקשר עם ה', משום שבפנימיות הדברים הם היינו הך. אפשר לתת לכך דוגמא מאדם שנמצא במצב שהוא מיואש לגמרי, הוא נמצא במקום כזה שאם הוא לא יחליט שהוא רוצה לחיות – אז הוא לא יחיה. ההחלטה שלו אם לחיות או לחדול לא משפיעה רק על הנפש אלא היא משפיעה גם על עצם החיות בגוף, אם הוא יחליט להמשיך לחיות אז הכל יחיה, ואם הוא לא יחליט להמשיך להיות אז הכל ימות. בסופו של דבר, הנשמה שלו תצא (וראה עוד לקמן תחת הכותרת "דין על חיצוניות העולמות").

עומד מכיסא דין ויושב על כיסא רחמים. אך כל זה קורה בזכות תקיעת שופר, בזכות הצעקה שאנחנו רוצים לחיות. הצעקה הזו נובעת מכל הדינים שהנוקבא לוקחת.

במשל של אדמו"ר הזקן ראינו שבראש השנה אנחנו נכנסים לארמונו של המלך, ושם ניכר שהמלך לא תלוי באף אחד, וכולם תלויים בו. אם נחבר את הדברים לדברי האר"י, הנסירה מתרחשת בעצם הכניסה שלנו לארמון, כאשר פתאום אנחנו שמים לב עד כמה אנחנו זקוקים למלך, בעוד הוא בכלל לא זקוק לנו.

שווה לך לבוא!
לקבלת עדכונים על השיעורים התקשר ליוסף חיים 053-7246111
השיעור השבועי של הרב יצחק שפירא יום א | 21:30 | רח' הרב צבי יהודה 18 | קומה 2 | דירה 4

תקיעת שופר ויום הדין

ראינו שבתקיעת שופר אנחנו מבטאים כמה שאנחנו בלחץ על קיום המציאות, וכמה שאנחנו זקוקים לקשר עם ה'. ואכן, אחרי שה' אמר לנו "יום תרועה יהיה לכם", באו חכמינו וקבעו את כל אווירת הימים האלו בהתאם לכך. הימים האלו נקראו "ימים נוראים", ימים מלאים מתח וחרדה.

בראש השנה הקב"ה עושה דין וחשבון האם להמשיך לשנה הבאה או לא.[12] לפי האמור אפשר להסתכל על כך בשתי צורות: אפשר להגיד שככל שאנחנו נרצה כך הקב"ה ירצה, כי הוא אמר שזה תלוי בנו, במה שאנחנו נרצה. ולכן בימים אלו עובדים הרבה על כך שנצליח לגלות עד כמה אנחנו רוצים, ועד כמה אנחנו זקוקים.

ואפשר להגיד במובן יותר פנימי, שאם האדם משאיר את המציאות כאילו הוא לא צריך להתפלל עליה אז הוא בעצם משאיר אותה כאילו לא הייתה שום נסירה. הוא משאיר אותה דבוקה אחור באחור. אם האדם אומר לקב"ה "אני לא רוצה שיהיה עכשיו יום דין, אל תעשה יום כזה שבו אני צריך להיות כל כך בלחץ על הקיום שלי, אני לא רוצה להיות במצב כזה שאני צריך להתפלל", הוא בעצם מתכוון לומר "אני רוצה שהמצב פשוט ימשיך לנסוע כמו שהוא, שזה לא יהיה תלוי לא בבחירה שלך ולא בבחירה שלי. אני מעדיף שאתה תמשיך להיות כביכול מחויב לקיום של העולם מצידך, שהעולם ימשיך להתקיים מכח הטבע. אני לא רוצה שאנחנו נהיה פנים בפנים, אני רוצה להישאר אחור באחור".

יהודים לא מוכנים לוותר על ראש השנה, לא מוכנים שהוא יהיה סתם עוד יום רגיל. כשיהודי נמצא ביראה בימים אלו הוא מרגיש נוכחות חזקה של ה', והוא לא רוצה לוותר על הנוכחות הזו, הנוכחות הזו מאוד יקרה לו.[13]

---

12. ובהתאם למבואר בהערה 8 אפשר להגיד שהדיון הוא האם בכלל להמשיך את קיום העולם. ואפשר להגיד באופן אחר, שהדיון הוא האם להמשיך את העולם מתוך שגרה והכרח או מתוך רצון.

13. עוד על הרגשת נוכחות ה' על ידי היראה ראה בחלק א' (אלול) בעמ' 29, ו37.

תקיעת שופר – הלוז של כל תפלות השנה

האמת היא שגם במשך כל השנה כאשר אנחנו מתפללים אנחנו מבטאים עד כמה אנחנו תלויים בה' וזקוקים לו. בכל תפילה שאנו מתפללים אנחנו מסתכלים על כך שהקב"ה לא מחויב לכלום, ואנחנו רוצים מאוד שהוא ירצה. אך ישנו הבדל בין התפילות של כל השנה לבין התפילה של ראש השנה ותקיעת השופר שבמרכזה. בכל השנה אנחנו מתפללים על פרטים מסוימים, אך בראש השנה אנחנו מתפללים על כך שתהיה את המציאות הזאת שלנו כמתפללים.

לפי זה, תקיעת השופר היא הפנימיות של כל התפלות. התפלות של כל השנה הם רק התפרטות של תקיעת השופר בראש השנה, ותקיעת השופר היא הלוז של תפלות כל השנה. כל פעם שאנחנו ניגשים להתפלל אנחנו כאילו תוקעים בשופר, בכל השנה אנו עדיין נמצאים עם השופר של ראש השנה, התקיעה של ראש השנה קיימת במשך כל השנה, ובכל תפלה אנחנו מלבישים על התקיעה את הייחודיות של התפילה שאותה אנחנו מתפללים. התפילות של כל השנה הם דיבורים, אך תקיעת השופר היא רק הבל, היא רק זעקה, היא עצם הקריאה לה' בלי שום התפרטות.

הקב"ה רוצה את העולם בראש השנה, אבל הוא לא רוצה שלאחר מכן העולם ימשיך להתגלגל וזהו, אלא הוא רוצה שראש השנה כל פעם יעורר את הרצון של התפילות של כל השנה.

לקבלת עלון מעמקים
השבועי במייל
ניתן לפנות לכתובת
ATAITOR1GMAIL.COM

דין על חיצוניות העולמות

בכתבי האר"י מבואר שבתפלות של כל השנה אנחנו מעלים רק את הפנימיות של העולמות (היינו את החלק שקשור לנשמות)[14], אך בראש השנה אנחנו מעלים גם את החיצוניות של העולמות (היינו את החלק שקשור למלאכים) ומדגיש האר"י שאת העולמות עצמם גם בראש השנה איננו מעלים.

על מנת להסביר את הדברים ניתן לכך משל מקשר בין איש לאשתו: בדרך כלל, ביום־יום, עולה כל פעם מחדש שאלה על ההתנהלות של מערכת היחסים ביניהם, איך הם מסתדרים אחד עם השני. יש שאלה על מה שהאיש מצפה מאשתו, ויש שאלה על מה שהאישה מצפה מבעלה. הרובד הזה מקביל למבואר באר"י על פנימיות העולמות, כיון שכאמור הדיון כאן הוא על מערכת היחסים הפנימית שנמצאת ביניהם. אבל לפעמים עולה סימן שאלה האם האיש והאישה בכלל רוצים את הנישואין הללו או לא. זהו רובד שמקביל לחיצוניות העולמות, זו שאלה על המסגרת החיצונית של הקשר ביניהם, ולא רק על ההתרחשויות שבתוכה.[15]

כעת נחזור לנמשל, לקשר בינינו לקב"ה: בכל משך השנה התפילה שלנו היא חלק ממערכת היחסים שהקב"ה רוצה שתהיה קיימת בינינו לבינו, אך בראש השנה הקב"ה אומר שהוא רוצה שיהיה סימן שאלה על כל המציאות של הקשר. אמנם אין הכוונה שבפועל יהיה סימן שאלה על העולמות עצמם, אלא כפי שהארכנו קודם, ה' רוצה

14. וראה במה שביארנו בכך ב'מעמקים' גליון 55 (בלק תשפ"ה) במאמר "שינוי במציאות בעליית העולמות".

15. יש משהו טוב בלשאול את השאלה הזו, כי אם לא מוכנים לשאול את השאלה הזו אף פעם, חיי הנישואין הופכים להיות מתוך הכרח ולא מתוך בחירה, כמו קשר של אח ואחות. אם הבעל לא מוכן לשאול את השאלה הזו – הוא בעצם משדר שהוא חייב את הקשר, בכך הוא גורם שהקשר לא יהיה מבחירה אלא מהכרח. ואם האשה לא מוכנה לשאול את השאלה הזו – ממילא יוצא שמשהו מכריח אותה. כאילו היא אומרת "אני לא רוצה את הקשר, אבל אין מה לעשות, שמו אותנו ביחד ואי אפשר שיהיה אחרת". [אע"פ שההלכה אומרת שאם האשה רוצה להתגרש, והבעל לא רוצה – אין מחייבים אותו לגרש (רמב"ם גירושין א, א), אך הדין הוא שאם האשה אומרת על הבעל "מאיס עלי", אזי הוא כן מחוייב לגרש אותה (שו"ע אהע"ז סימן עז). הקשר נהיה 'מאוס' כאשר הוא הכרחי לגמרי, כאשר הוא לא מגיע מבחירה אלא מהכרח. יוצא אם כן שאף פעם היא לא אמורה להיות מוכרחת, כי אם היא מרגישה שהיא מוכרחת היא בעצם מרגישה שזה מאוס].

שנרגיש שאמור להיות פה סימן שאלה, שהקשר בינינו לא אמור להיות בדרך ממילא, כדי שהכל יהיה מבחירה ולא מהכרח.

אמנם מערכת היחסים בינינו צריכה כל הזמן להיות בסימן שאלה, יש סימן שאלה האם היהודי יקום בבוקר, יש סימן שאלה כמה הוא יעבוד את ה', כל דבר בסימן שאלה, ובכל יום מתחדשים סימני שאלה. אבל בראש השנה הקב"ה רוצה שנשאל את עצמנו, למה בכלל יש את המציאות הקיימת. השאלה היא לא רק על מערכת היחסים בינינו, אלא היא האם אנחנו רוצים את כל המסגרת הזאת. האם המציאות תהיה קיימת מבחירה או שהיא תהיה קיימת רק בגלל שהיא כבר קיימת.

השאלה הזאת מערערת את היציבות של המציאות החיצונית חזק יותר מאשר השאלה על מערכת היחסים הפנימית שבתוך המציאות.

הטעם שבזמן הזה עושים ראש השנה יומיים

האר"י כותב, שבזמן הגלות, שאין בית המקדש קיים ועושים ראש השנה שני ימים - אזי ביום הראשון הדין הוא על הפנימיות, ורק ביום השני הדין הוא בחיצוניות.

לכאורה אפשר לשאול, אם עיקר החילוק בין תפלות כל השנה לבין ראש השנה הוא בפעולה על חיצוניות העולמות, אם כן כיצד זה שביום הראשון של ראש השנה הדין הוא על פנימיות העולמות, ורק ביום השני הדין הוא על החיצוניות? האם היום הראשון של ראש השנה הוא כמו יום רגיל?

התשובה היא שהדיון על הפנימיות שמתרחש ביום הראשון הוא דיון כזה שנועד בסופו של דבר להגיע לחיצוניות, הדיון חודר לרובד פנימי כזה שמכוחו למחרת יהיה אפשר להשפיע על החיצוניות.

על מנת להסביר זאת, נחזור למשל של האיש והאשה: כאשר הקשר ביניהם הוא כנה ופתוח, האיש והאישה יכולים לערוך דיון ממצה בבת אחת. אך כאשר הקשר ביניהם פחות חי, צריך שהדיון יהיה מרוכך יותר, ונדרש לעשות אותו בשלבים.

כאשר בית המקדש היה קיים, היה אפשר לפתוח את כל סימני השאלה כבר ביום הראשון. בזמן בית המקדש היינו מסוגלים לשבת לדיון על כל הקשר בינינו לה' ולמצות אותו ביום אחד. אך כיום, שאין נוכחות אלקית כמו בזמן המקדש, דרושים לנו יומיים כדי שנצליח להשתתף בדיון בצורה מוצלחת, ולהיכתב לשנה טובה ומתוקה.

מי אחראי על ה'דין' של ראש השנה?

התיאור של האר"י על הדינים שעוברים לנוק' מאיר לנו באור חדש את מהותו של ה'דין' המתרחש בראש השנה.

בדרך כלל אנחנו חושבים שהדין של ראש השנה מגיע מהקב"ה, שיושב ודן האם בכלל יש לנו זכות קיום. אך לפי מה שלמדנו כעת ההיפך הוא הנכון. הקב"ה מצידו רוצה רק את הרצון שלנו, והוא לא רוצה למשול בנו בכח. ואילו אנחנו מצידנו כאשר אנחנו רוצים שהוא ימלוך, אנחנו בעצם מייצרים את ה'דין', כלומר מייצרים את ה' כמלך שכולם תלויים בו.

להלכה נפסק ש"שמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, שנאמר 'שום תשים עליך מלך' שתהא אימתו עליך" (קידושין לב:), והסבירו המפרשים (ראה שטמ"ק כתובות יז.) "דכל שעה שמוחל על כבודו הרי כאילו הסיר עצמו ממלך וצריך אתה להשימו עליך מחדש". לפי מה שהסברנו עכשיו, ההלכה הזו מבטאת היטב את היחס בינינו לבין הקב"ה בראש השנה. הקב"ה מצידו מוחל על כבודו, הוא לא רוצה להיות מלך אלא אם כן אנחנו רוצים. הוא תולה את מלכותו ברצון שלנו באופן מוחלט. אך אנו מצידנו אחראים על כך ש'אין כבודו מחול', ורוצים ומבקשים שימלוך עלינו ושנהיה תלויים בו.

לפי זה, הדין שמתרחש בראש השנה הוא עד כמה נצליח לרצות במלכותו של ה' בכל ליבנו, כך שנזכה שה' ימלוך עלינו. בראש השנה ה' דן כמה הרצון שלנו במלכותו הוא אמיתי ומעומק הלב, ולפי הרצון שלנו כך הוא מצידו מגלה את הרצון שלנו למלוך עלינו.

ובאמת, כאשר אנו מצליחים לרצות את מלכותו של ה' עלינו בכל ליבנו, וכאשר אנו צועקים אליו מעומק הלב שימלוך עלינו, בכך אנו 'זוכים' בדין. כאשר אנו מצליחים שהמלוכה של ה' עלינו תהיה לגמרי מתוך הרצון שלנו (ללא שום 'הכרח'), אנחנו גורמים לכך שהדין מתבטל וכל מה שיש הוא רק הרצון שגילינו. כך חז"ל מגלים לנו על המתרחש בשעת תקיעת השופר שלנו (ויקרא רבה כט ג): "ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים". ברע תוך כדי מאיסה בו, ה' סולח לנו בצורה שלימה יותר.

הראש של כל השנה

אנחנו רגילים לחשוב שראש השנה נקרא 'ראש' משום שהוא ההתחלה של כל השנה, ומכאן הוא מקבל את חשיבותו. אך אדמו"ר הזקן מחדש שראש השנה נקרא 'ראש' משום שהיחס בינו לבין כל השנה הוא כמו היחס שבין הראש לבין האברים.

בחשיבה הפשוטה קשה לנו להשוות בין המשל והנמשל. כיצד ניתן לדמות בין זמני השנה לנפש האדם? נפש האדם אמנם מורכבת מכוחות שונים, לכל אבר יש תפקיד מסוים ודגש ייחודי משלו אך כל החלקים האלו מתפקדים כחלק ממכלול אחד שלם, נפש האדם היא אחת והיא מתגלה ומתבטאת בכוחות שונים; ואילו הזמן נראה לנו מחולק, כל רגע נראה עומד בפני עצמו, וממילא קשה לנו לתפוס שיש יחס בין יום אחד בשנה לימים אחרים כמו שיש יחס בין הראש לאברים.

תפיסת הזמן ברוחניות

בשביל להבין טוב את המשל אנחנו צריכים לשנות את הצורה בה אנחנו תופסים את הזמן. יש הבדל בין הזמן כפי שהוא נראה לעינינו לבין הזמן כפי שה' מסתכל עליו: אנחנו רגילים להסתכל על הזמן כמו המציאות הגשמית. כשם שהמציאות הגשמית מורכבת מהרבה חלקים, כל גוף מורכב מהרבה פרטים, וכל פרט מתוכו מורכב גם הוא מהרבה פרטים וכן הלאה; כך גם אנו רגילים לתפוס את הזמן כמורכב מרגע ועוד רגע ועוד רגע. יש את הזמן הזה, ויש את הזמן הזה, וכל חלק בזמן עומד בפני עצמו.

לעומת זאת, הצורה בה ה' מסתכל על הזמן היא לא כמו על גוף גשמי אלא כמו על הנפש שנמצאת ושורה בתוך הגוף, וכמו שנסביר בהמשך. על מנת להצליח לתפוס טוב איך נראה הזמן מצד הקב"ה, נסביר זאת בעזרת משל על סופר שכותב סיפור[16], ולאחר מכן נחזור למשל של הנפש והגוף:

16. הדברים כאן מצוטטים מהספר 'זה השער' (על שער היחוד והאמונה) בעיקר מעמ' 32, והערה 19 שם. וראה עוד שם בהרחבה מעמ' 173 עד עמ' 187.

כאשר סופר כותב סיפור, בתחילה מצוירות לו הדמויות והעלילה באופן כללי, ולאט לאט הדמויות מתחילות להיות דמויות מסוימות יותר ומצוירות יותר, וגם העלילה נעשית עשירה ומלאת פרטים ופרטי פרטים.

בסופו של דבר הסיפור מורכב גם מהציור הכללי שהיה לסופר בהתחלה, וגם מהצורה העשירה ומלאת הפרטים שהסיפור קיבל לבסוף. אם לא היה לסיפור מבנה כללי, הפרטים הרבים היו נעשים אוסף של פרטים טרחני ומייגע, שלא היה אפשר לראות בו סיפור עם התחלה וסוף ומטרה. מצד שני, אם היה לסיפור רק מבנה כללי, והדמויות והאירועים שבו לא היו עשירים ומפורטים - הסיפור היה דל ומשעמם ולא נוגע. אם אין שום קשר בין האירועים, ומה שקרה אתמול הוא לא סיבה למה שקורה היום, ומה שקורה היום הוא לא סיבה למה שיקרה מחר - אין רצף בין האירועים, וממילא אין סיפור.

הדמויות והאירועים שבעלילה נמצאים מתחת לזמן, כלומר קודם התרחש אירוע מסוים ורק אחריו התרחש אירוע אחר. אבל אצל הסופר האירועים שבסיפור לא נמצאים מתחת לזמן, אלא כולם נמצאים יחד במחשבה של הסופר. כלומר האירועים שבסיפור מצוירים אצל הסופר ברצף של סיבה ותוצאה, כאשר אירוע אחד הוא הגורם לאירוע אחר, אבל אין זה אומר שכל אירוע תופס זמן משלו אצל הסופר, וכאשר 'מתרחש' אירוע אחד במחשבתו של הסופר, האירוע השני כבר עבר ונגמר, אלא האירועים מצוירים אצל הסופר כולם יחד.

כך זה גם בבריאת העולם. הזמן הוא גם נברא[17], ואצל ה' כל העולם נתפס יחד, כאשר מבחינת רצף האירועים כסיבה ותוצאה, היום השני של הבריאה מגיע לאחר היום הראשון, כפי שכתוב בתורה, אבל אצל ה' הכל נתפס יחד.[18]

היחס בין הראש לאברים

לאחר שהבנו כיצד נראה הזמן אצל ה', נחזור למשל של הנפש שמתלבשת בתוך הגוף. על מנת שהנפש שהיא אחדות אחת פשוטה תיכנס לתוך הגוף המחולק לפרטים ולפרטי פרטים היא צריכה קודם כל להכנס לראש, ודרכו היא מתפשטת לכל האברים (כמבואר בפרק נא בתניא). הראש של האדם נקרא 'ראש' לא רק בגלל שהוא נקודת ההתחלה של גוף האדם (כאשר מסתכלים מלמעלה), אלא בעיקר בגלל שהוא כולל

---

17. ה' מהווה את הזמן, אבל הוא מסתיר זאת, ואנחנו לא שמים לב לכך שהזמן נברא על ידי ה', ואפילו קשה לנו לצייר זאת, עד שנדמה לנו שהמציאות מורה על כך שהזמן קיים מצד עצמו, ולא יכולה להיות מציאות ללא זמן. יותר מזה, נדמה לנו שאפילו המציאות של ה' לא יכולה להיות ללא זמן. מרוב שה' מסתיר את עצמו אנחנו לא מציירים כאילו הכל מתחולל בתוכו, אלא כאילו הוא קיים בתוך הזמן. הסיבה לכך שנראה לנו שאף על פי שה' ברא את העולם, הזמן הוא לא נברא, היא שאם הזמן נברא, זה אומר בעצם שהוא נברא בנקודת זמן מסוימת, ולפני כן הוא לא היה קיים. אם כן, נראה לנו שהאמירה שהזמן נברא, מבוססת בעצמה על כך שהיה זמן עוד לפני כן, וממילא קשה לנו לצייר שהזמן הוא נברא.

18. הבחינה שבה אצל ה' כל העולם נתפס יחד נקראת 'סדר זמנים'. ראה למשל לקוטי תורה לפרשת בלק ע, ג: "שהזמן גם כן נברא ומחודש רק שהיה סדר זמנים קודם בריאת עולם הזה... אבל קודם לזה לא היה שייך שום סדר זמנים שהוא יתברך למעלה מהזמן לגמרי". כשם שאצל הסופר יש בחינה שבה הוא לא חושב על הסיפור, ויש בחינה שבה הוא חושב על הסיפור והעלילה כולה מצוירת אצלו יחד במחשבה, ויש את הסיפור עצמו שנמצא מתחת לזמן – כך אצל ה' יש בחינה שהיא למעלה מן הזמן לגמרי, יש בחינה שהוא תופס את העולם כרצף אירועים שאירוע אחד הוא הגורם לאירוע השני, אבל בלי שזה יקח זמן, והבחינה הזו נקראת 'סדר זמנים', ויש את הנבראים שנמצאים תחת הזמן, וגם הזמן עצמו הוא נברא כמו כל הנבראים.

בתוכו את כל החושים והיכולות של האדם. האדם רואה ושומע וממשש על ידי אבריו, רק כיוון שהמוח שבראשו קולט זאת ועסוק בכך. כלומר אפשר להתייחס לראיה ולשמיעה כאילו הן בעין ובאזן, ואפשר להתייחס לראיה ולשמיעה כאילו הן במח. אמנם הראש בעצמו הוא רק חלק מהגוף, הוא רק אבר מסוים וכח פרטי מהנפש, אך הוא תופס את כל הגוף כחלק ממנו וכולל בתוכו את כל האברים ובכך הוא מה שמצליח בסופו של דבר לבטא את עצם הנפש ודרכו מצליחה עצם הנפש לחדור לתוך האברים.

לפי זה, מבחינת הראש כל האברים הם חלק ממנו. ומבחינת האברים כל אבר עומד בפני עצמו, חי לעצמו, חש את עצמו ופועל בעצמו.

במשל הסופר והסיפור יש בחינה שהסיפור הוא חלק מהסופר, כיוון שהסופר הוא הממציא אותו והכל נמצא אצלו בראש, והזמן והמקום שבהם מתרחש הסיפור לא תופסים אצלו זמן ומקום. מצד הבחינה הזו הסופר קיים והסיפור קיים בתוך הסופר, כלומר הסיפור נמצא 'למעלה', בתוך הסופר שהוא המקור שלו, ולא נתפס כמציאות בפני עצמה. הבחינה הזו היא משל לבחינת ה'ראש' של הזמן.

יחד עם זה יש אצל הסופר גם בחינה אחרת, שבה הוא מכניס את עצמו להיות מחויב למסגרת של הסיפור, כלומר לכך שהאירועים והדמויות עליהם הוא מספר יהיו בהקשר ובזיקה זה לזה. מצד הבחינה הזו הסופר נותן לסיפור כאילו להתנהל מצד עצמו, כלומר כאילו אם יש אירוע אחד יהיה בהכרח גם אירוע אחר וכו', ומצד הבחינה הזו הסיפור כאילו נתפס כמציאות שיש לה קיום בפני עצמה, ללא הסופר. כלומר הסיפור יצא מהסופר שהמציא אותו ונהיה מציאות 'תחתונה', מציאות שעומדת בפני עצמה. הבחינה הזו היא משל ל'אברי הגוף' של הזמן.

לזעזע את הנפש

אם תופסים טוב את מה שאדמו"ר הזקן אומר על ראש השנה אזי כשמגיע ראש השנה כל הנפש מזדעזעת ומתחילים לאבד את החוש במציאות, כל התחושה שלנו במציאות פתאום בורחת לנו. על מנת להסביר את דברינו נתבונן קצת על איך הגוף חש את האברים ואיך הראש חש את האברים:

כאשר אדם מחזיק כוס עם מים חמים, ומרגיש תחושה של חמימות בידו, במחשבה ראשונה הוא סובר שתחושת החמימות נמצאת ביד, והיד היא זו שמרגישה את החמימות. אך כאשר האדם יעמיק יותר במודעות שלו, הוא ישים לב שהתחושה היא באמת בראש. ההוכחה הפשוטה לכך היא שכאשר אדם מרוכז לגמרי במשהו מסוים, הוא מאבד את התחושה שבאברי גופו. כאשר אותו אדם שמחזיק את הכוס ישוחח עם חברו שיחה מרתקת ויהיה שקוע בה כל־כולו, הוא יכול לגלות פתאום שהכוס נשמטה ממנו. מכאן שהתחושה היא באמת בראש.

אם כן, האם התחושה היא באצבעות או בראש? שתי התשובות נכונות. השאלה היא רק מאיזה כיוון אני מסתכל, מנקודת המבט של האברים התחושה היא באברים, אך מנקודת המבט של הראש התחושה היא בראש. בדרך כלל כשאני בגוף אני חי שהראש שלי נתון בתוך הגוף שלי, וכיוון שהוא נתון בתוך הגוף, אני חושב שהתחושה היא

באצבעות, כי הראש שלי נתון בתוך האצבעות שלי. אך אם אתחיל לחשוב ולשאול את עצמי האם התחושה שאני מרגיש עכשיו היא בראש או באצבעות, בכך אני מתעלה לנקודת המבט של הראש ואני שם לב שהתחושה נמצאת באמת בראש.

כך לאורך השנה אנחנו נתונים בתוך האברים של הגוף, אנחנו תופסים שיש עוד יום ועוד יום, כל יום שאנחנו נמצאים בו אנחנו כאילו נתונים בכוס שאנחנו אוחזים ולא כל כך מרוכזים בראש. אך כאשר מגיע ראש השנה אנחנו חוזרים לכך שהכל נמצא בראש.[19]

הכל תלוי בראש

לא רק שכל האברים כלולים בראש, אלא כל האברים גם תלויים בראש. הקב"ה החליט שמה שיוחלט בראש השנה הוא הקובע, כשם שהראש הוא הקובע על התחושות שבכל אברי הגוף. הוא מחליט איזו תחושה הוא רוצה לחוש, ואיזו הרגשה הוא מעוניין להרגיש. ואם הוא רוצה, הוא יכול גם להחליט להפסיק לחוש איבר מסוים.

נתאר לעצמנו אדם שנקלע למצב בו משתקף איום לחייו. ברגעים אלו הוא מרוכז לגמרי בטיפול במצב שנוגע לעצם חייו, ולכן הראש שלו בוחר שלא להרגיש תחושות שלא שייכות למה שהוא נתון בו. גם אם תוך כדי המאבק על חייו האדם ייפצע בגופו או ישקיע מאמץ רב הוא לא יחוש בכך מאומה, והכל משום שהראש שלו מחליט כעת להיות עסוק בדברים אחרים. לעתים, לאחר שיחלוף המצב המסוכן, האדם ינסה לחשוב מה עבר עליו באותו זמן, אך ללא הצלחה, כיון שראשו החליט שלא להתלבש בתוך אבריו כלל וכלל.

כך גם יום ראש השנה הוא היום בו הקב"ה מחליט איזו חיות הוא רוצה להמשיך לזמני השנה כולה, כשם שהראש קובע איזו חיות הוא רוצה 'לחוש' ובאיזו חיות הוא לא מעוניין.

ראש השנה – ביטוי של ה' במציאות

אמנם הראש עצמו הוא רק חלק מהגוף, הוא רק אבר מסוים וכח פרטי מהנפש, אך הוא תופס את כל הגוף כחלק ממנו וכולל בתוכו את כל האברים ובכך הוא מה שמצליח בסופו של דבר לבטא את עצם הנפש. כאשר האברים כלולים בתוך הראש, מצליחה עצם הנפש לחדור לתוך האברים.

כך ראש השנה, אמנם גם הוא יום ככל הימים בשנה, הוא בעצמו חלק מהשנה, אך מכיוון שהוא תופס את כל השנה כחלק ממנו הוא בסופו של דבר מה שמחבר בין הקב"ה כמו שהוא מופשט לגמרי לבין המציאות של העולם. והחיבור הזה הוא נקרא המלכת ה' (כמו שביארנו קודם, ויתבאר יותר במאמר "לבחור בתענוג של המלך", בעמ' 40).

---

19. יוצא אם כן שבראש השנה אנחנו תופסים את כל המציאות כפי שה' תופס אותה, ובמשך השנה אנחנו תופסים את המציאות לפי דעתנו. ומצד ראש השנה, כל השנה היא ראש השנה, כשם שמצד הראש כל מה שקורה באברים זה מה שקורה בראש.

ללא שהיה ראש השנה, לא היה לקב"ה ביטוי בתוך המציאות. וכל ביטוי של הקב"ה בתוך המציאות שאנו זוכים לראות, בעצם קשור לראש השנה. כשם שכל תחושה שאנו מרגישים ביד היא בעצם חיות שנמצאת במח, כך כל תחושה של נוכחות של ה' במציאות היא בעצם החיות של ראש השנה שכוללת את החיות של השנה כולה.

מה ההבדל בין חב"ד לברסלב בעבודה של ראש השנה?

בחסידות ברסלב, עיקר העבודה של ראש השנה היא הנסיעה לאומן – למקום מושבו של הצדיק, רבי נחמן. רבי נתן, תלמידו, ביטא זאת במשפט המפורסם: "כל העולם צועק 'המלך', אבל ההכתרה היא באומן". החסידים מתכנסים ל"קיבוץ הקדוש", שוהים בצילו של הצדיק, ומתוך כך זוכים להגיע לתכלית של ראש השנה.

ראש השנה נמשל לראש של גוף האדם – כמו שהחיות של כל האיברים נמשכת מהמוח, כך ראש השנה הוא היום שבו מאירה ההכרה שכל השנה כולה כלולה בקב"ה. לכן נוסעים חסידי ברסלב אל הצדיק, שהוא "חי את הראש" – הוא מאיר את הדעת של היום הזה, ומגלה שהכול כלול בקב"ה.

לעומת זאת, חסידי חב"ד פועלים בתנועה הפוכה: הם יוצאים החוצה, אל הרחוב, אל המקומות הרחוקים ביותר, ותוקעים שם בשופר. אם נמשיך את המשל של הראש והאיברים – חסידי ברסלב פונים אל הראש כדי לגלות כיצד כל האברים כלולים בו, ואילו חסידי חב"ד מתפשטים אל כל האיברים, גם הרחוקים ביותר, כדי לגלות שגם הם חלק מהראש.

כוונות מצוות תקיעת שופר

הקדמה

כשמתבוננים במצות תקיעת שופר, כבכל מצוה, ניתן להעמיק בה בארבעה רבדים שונים זה לפנים מזה:

הרובד הראשוני והבסיסי הוא לימוד גדרי המצוה לרוחבם ולעומקם, והבנת ייחודיות מצוות תקיעת שופר ביחס לשאר המצוות. כאן לא המקום להאריך בזה, אך לענייננו נגיד בכללות שמצוות תקיעת שופר איננה רק השמעת קול השופר אלא חלק מהותי במצוה זו הוא גם כוונת הלב, בדומה לקריאת שמע ולתפילה.

לאחר שנכנסנו לרובד הראשון והתוודענו לגדרים המעשיים של המצוה, ניתן להתבונן ברובד פנימי יותר ולשים לב לא רק למעשה החיצוני של המצוה אלא גם למה שמתרחש אצלנו פנימה כשאנחנו מקיימים אותה. גם ברובד זה לא באנו להאריך כאן, אבל רק נזכיר את דברי הרמב"ם בפרק ג' מהלכות תשובה (הלכה ד') "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם".

אחר שטעמנו את טעמי המצוה וראינו כיצד היא פועלת עלינו, ניתן להתבונן לפי זה מה היא פועלת כביכול על הקב"ה ואיזה תענוג מסיבה לו המצוה שאנחנו מקיימים. דהיינו, אם ברובד הקודם התבאר לנו שתקיעת השופר מעוררת אותנו לשוב בתשובה ולקבל עלינו את מלכותו של ה', אזי ברובד הזה ניווכח שמה שאצלנו גורם התעוררות מחדש לשוב אל ה' - אצל ה' הוא כביכול מעורר חשק חדש לברוא את העולם ולרצות בו.

במאמר זה באנו להאיר ברובד נוסף במצוות שופר, והוא הרובד המתבאר בכוונות האר"י ז"ל למצוה זו. בשונה משלושת הרבדים הקודמים בהם ניסינו להתבונן על המצוה ופעולתה מהכיוון שלנו - דרכו של האר"י הקדוש היא להסתכל על כל העולם מלמעלה, מנקודת המבט של ה', כפי שהוא רואה את המצוה כביכול. אם בהתבוננות הקודמת נוכחנו לדעת שתקיעת השופר עושה חשק גדול כביכול להמשיך לברוא את

העולם - אם כן בהתבוננות הזאת נגלה שתקיעת השופר בעצמה היא המולידה את העולם והיא הסיבה לקיומו[20] (כלומר מה שמההסתכלות שלנו מלמטה מתפרש כמעורר חשק למעלה, הרי שבמבט מלמעלה הוא מתפרש כסיבת הקיום) וכפי שיתבאר לפנינו.

חלקי המצווה

כשמסתכלים בכוונות האר"י לתקיעת שופר אפשר לראות את העושר של ההתבוננות שלו על המצווה. הוא לוקח מעשה פשוט ומחלק אותו להרבה חלקים. וכשמעמיקים יותר אפשר להיות עוד יותר מופתעים מהעובדה שכל העושר של הפרטים העמוקים האלו נמצא בצורה מאוד פשוטה בנפש האדם, וכמו שנרחיב בע"ה.

האר"י מדבר על כך שיש את התוקע, יש את השופר, ויש את הקולות היוצאים מהשופר. התוקע הוא יותר פנימי מהשופר, והקולות מצד אחד יותר פנימיים מהשופר עצמו, ומצד שני הפנימיות הזו מתגלה רק בעקבות החיצוניות של השופר. את התוקע עצמו הוא מחלק לשלש חלקים: נפש התוקע (שמתבטאת באדמימות של הלחיים שלו), גוף התוקע והיד שמחזיקה את השופר. גם הקולות היוצאים מהשופר מתחלקים לשניים, יש את עצם הקול, ויש את מה שהציבור שומעים את הקול.

התוקע והשופר – האם והרחם

האר"י מדבר על כך שהשופר הוא כמו הרחם של האמא[21]. אם נסביר את המשל הזה מבחינה נפשית[22] נאמר שזה כמו הרצון והדאגה של האמא להולדת הילדים. באופן כללי הרצון והדאגה להולדת הילדים מתחלקים לשני חלקים (המקבילים בדברי האר"י בכוונות השופר לאור מקיף ולאור פנימי), החלק החיצוני הוא מה שהאמא דואגת למציאות הגשמית של הילדים ולפרטים הטכניים שהם צריכים ובעצם יוצרת מסגרת טובה שתחזיק את החלק הפנימי, והחלק הפנימי הוא מה שהאמא דואגת לאישיות של הילדים ומתקשרת איתם ורוצה שהם יתקשרו איתה.[23]

כך כביכול הקב"ה בורא את העולם. יש את החלק החיצוני שהוא מה שהקב"ה דואג לכל הגשמיות של העולם, ויש את החלק הפנימי שהוא הקשר שיש לקב"ה עם כל הנשמות.

---

20. מבואר בחסידות (ראה בשער היחוד והאמונה, בעיקר בפרקים א-ב) שמה שה' ברא את העולם בעשרה מאמרות זהו לא אירוע חד פעמי שהיה בעבר ונגמר, "שבהסתלקות כח הבורא מן הנברא חס ושלום ישוב הנברא לאין ואפס ממש, אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו, והן הן בחינת אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו", ו"בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים. ואפילו ארץ הלזו הגשמית ובחינת דומם ממש, אילו היו מסתלקות ממנה כרגע חס וחלילה האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית, היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש".
במאמר זה נראה שכשם שעשרה מאמרות הן קיום העולם מבריאתו ועד סופו, כך תקיעת השופר היא הקיום של השנה הקרובה (וראה עוד במבואר בתוך המסגרת תחת הכותרת "תקיעת השופר ונבואה, בעמ').

21. בחלק מהמקומות הוא קורא לשופר סתם "אימא", ולא מפרט שמדובר בייחוד על רחם האמא. זאת משום שכל האמא קרויה על שם הרחם (הרחם שלה בלשון חז"ל זה "האם שלה", ראה חולין נד.), שזהו עניינה בתור אמא, לגדל את הילדים.

22. על אופן הפשטת המשלים בכתבי האר"י ראה בהרחבה בחוברת "האר"י החי".

23. כידוע, שהיחס והרצון של האמא משפיעים על העובר.

עניינו של השופר והחזקתו ביד הוא ליצור מסגרת (שפופרת) חזקה שתחזיק את ההבל שנכנס כך שייהפך לקול. כך כביכול הקב"ה מחזיק את העולם החיצוני ובכך הוא יוצר מקום בו הוא יוכל לתקשר עם הנשמות, וזה מקביל לחלק החיצוני של הדאגה של האמא (והקולות היוצאים מהשופר הם מקבילים לחלק הפנימי, כמו שיבואר בהמשך).

בעיניים הטרוטות שלנו הדבר נראה תמוה ביותר, כיצד האר"י צמצם את כל העולם הגדול והרחב והכניס אותו לתוך השופר הקטן. לכן, כדי לקרב דעתנו קצת להסתכלות של האר"י הקדוש, ניתן לכך משל שיותר קרוב להסתכלות שלנו:

נתאר לעצמנו בית גדול עם המון רהיטים וחפצים, אך הזוג שחי בבית מתלבט האם הוא רוצה להמשיך לחיות ביחד. כאשר השאלה האם להמשיך לחיות ביחד עומדת על הפרק, אין מקום כלל להתייחס לחפצים, הללו חסרי משמעות ו"לא יועיל הון ביום עברה". אפשר לומר שהחפצים הללו כלולים ויוצאים מתוך ההכרעה שהזוג יחליט להמשיך לחיות ביחד.

כך הסתכל האר"י הקדוש על כל העולם בראש השנה. כפי שהקב"ה "היה בורא עולמות ומחריבן", כך גם אם הוא רוצה הוא יכול לגמור עם העולם הזה ולהגיד "יכלה עולם וקללותיו" ולהמשיך הלאה. אך השופר הוא בעצם ההחלטה של הקב"ה ללכת בכל הכח והתוקף על העולם, כך שהעולם יהיה כביכול המסגרת שהוא חי בה.

האר"י מסתכל על תקיעת השופר שלנו, ואומר שבעצם ה' תוקע בשופר (בהתגלויות השונות שלו). ה' ציווה אותנו לתקוע בשופר, ולכן כאשר אנחנו תוקעים בשופר המשמעות היא בעצם שה' תוקע בשופר כביכול.[24]

ה' ברא עולם מתוך החלטה ללכת על כך בכל הכח והתוקף, והוא רצה שגם הבריאה תרצה את העולם, כמו שהוא רוצה אותו, ולכן הוא טבע בבריאה את הרצון והיכולת לעורר אותו לרצות את העולם. ה' ברא בריאה שרוצה את עצמה, וממילא גם הרצון של הבריאה את עצמה הוא בעצם הרצון של ה'.

כאשר אנחנו תוקעים בשופר אנחנו מעוררים את ה' לרצות את העולם, ובכך אנחנו גורמים שה' יתקע בשופר, כביכול, וימשיך את קיום העולם. אם כן, כאשר אנחנו תוקעים בשופר, בעצם ה' תוקע בשופר, כביכול, משתי סיבות: א. ה' טבע בנו את הרצון שיהיה עולם, וממילא הרצון הזה הוא בעצם הרצון שלו; ב. הרצון שלנו שיהיה עולם מעורר את הרצון של ה' שיהיה עולם, וכך ה' מחדש את הבריאה. לכן האר"י אומר שכאשר אנחנו תוקעים בשופר, אנחנו מכוונים שה' תוקע בשופר.[25]

---

24. כיוון שהכל ה' ואין זולתו, ממילא כאשר אנחנו עושים מצוות, בעצם ה' עושה את המצוות. אמנם גם כל מעשי העולם הזה, הם מעשים של ה', כמובן. אלא שכיוון שהרצון של ה' לא גלוי בהם, הם כמו דמיונות של אדם ישן. הם כביכול נעשים ממילא, ללא רצון וללא כוונה, וממילא ה' לא מייחס להם חשיבות. במבט אנושי העולם הזה נראה לנו כמציאות ממשית, והתורה והמצוות נראים לנו יותר כהשקפת עולם, ולא כחלק מהמציאות עצמה. לעומת זאת ממבט אלוקי זה לגמרי הפוך: המציאות כולה לא נחשבת לקדוש ברוך הוא מצד עצמה, והיא דומה למחשבות ודמיונות שזורמות מאליהן בשעת השינה, ולעומת זאת המצוות מאוד חשובות לה', והוא מתייחס אליהן כמציאות ממשית. ראה בכל זאת במאמר "איתא במדרש תילים" (ובביאורו בחוברת שיצאה בהוצאת ישיבת עוד יוסף חי).

25. בכל השנה המציאות קיימת ואנחנו רוצים שלה' יהיה נחת רוח ממנה, ולכן אנחנו מקריבים קרבנות שעליהם כתוב שהם עושים 'ריח ניחוח'. אבל על ידי תקיעת שופר אנחנו מעוררים את ה' לברוא עולם שיהיה לו נחת רוח ממנו, ולכן תקיעת שופר

היה אפשר לחשוב שהשופר הוא רק הכלי, הוא רק האמצעי שגורם לכך שתהיה תקיעה ויצאו קולות; אך האר"י אומר שהשופר הוא מאוד משמעותי - צריך שתהיה שפופרת חלולה שהקול יצא מתוכה. כלומר המאמץ של הקב"ה הוא לברוא דווקא מציאות חלולה שתוציא קולות, ולא מספיק לו רק עצם זה שיצאו קולות. וכפי שנסביר:

בתורה כתוב "יום תרועה יהיה לכם", והתרגום אומר "יום יבבא יהא לכון". לכאורה היה אפשר לחשוב שהכוונה היא שאנחנו צריכים בראש השנה לצעוק בפה, ולמה צריך להריע דווקא עם כלי? עם שופר? אלא שבאמת זה לא מספיק שנריע בפה. הסיבה לכך היא שאם אני רק מריע בפה המשמעות היא שאני הוא הצועק, אך אם אני מריע בשופר הכוונה היא שהמציאות עצמה צועקת. אם האדם בעצמו צועק זו צעקה חלשה, אך אם הוא תוקע בשופר המציאות בעצמה צועקת, וזה הרבה יותר חזק. כאשר הצעקה היא מתוך המציאות זו צעקה קיומית לגמרי. המשמעות לכך היא שהאדם צועק במקומות בהם הוא לא בן אדם, אלא הוא כמו בעל חיים, כלומר הצעקה הזאת היא ממש בטבע. לכן הצעקה הזו היא דווקא עם השופר.

הקולות היוצאים מהשופר – ז"נ

כאמור לעיל האר"י מחלק את הקול היוצא מהשופר לשני חלקים: את הקול עצמו הוא מקביל לז"א, ואת השמיעה שלנו את הקול הוא מקביל לנוק'. ז"א ונוק' אלו הקב"ה וכנסת ישראל, כלומר זה ההתייחסות של ה' אלינו וההתייחסות שלנו אליו.

אם כן, תקיעת השופר היא זו שמולידה שתהיה מערכת יחסים בינינו. כל התפילות של כל השנה יוצאים מתוך מה שה' רוצה שיהיה אותו (הקול) ויהיה ואותנו (השמיעה של הקול). מתוך התקיעה הזו אפשר להתחיל לדבר, בעקבותיה ניתן לייצר הרבה דיבורים של קשר בינינו.

כדי להסביר את דברי האר"י ניתן משל: נתאר לעצמנו זוג שכל הזמן טרוד בסיטואציות שעוברות עליו בגידול הילדים וכדו', ובצרכי הפרנסה, וכדו'. בשלב מסוים הזוג מרגיש שהוא צריך 'נופש', הם חשים צורך לעצור את מרוץ החיים כדי שיוכלו להתחדש ולהחליט שבאמת הם רוצים את הקשר שהם בונים.

כך הקב"ה (ז"א) הנהיג את כנסת ישראל שנה שלימה, ועכשיו כביכול יש המון 'שחיקה'. כל נשמה היא סיפור בפני עצמו שנולד כתוצאה מהקשר בין הקב"ה וכנסת ישראל, והיא כמו עוד סיטואציה בחיים שעוברת על הזוג. לכן בראש השנה הקב"ה מחליט שהוא רוצה ללכת על הקשר הזה מחדש. זו הסיבה לכך שה' כביכול 'הולך לישון' כדי לקבל מוחין חדשים (ה'דורמיטא' בלשון האר"י). הכח שהוא מקבל להחלטה ללכת על הקשר מחדש מגיע מהשופר של אמא עילאה שמחזיק את שניהם יחד (היינו את ז"א ונוק') ומסתכל על שניהם כמסגרת אחת. ההסתכלות הזו של האמא מולידה אותם מחדש.

היא השורש לכל אתערותא דלתתא שבמשך השנה, וכפי שאומרת הגמרא בראש השנה (כו.) "כיוון דלזכרון הוא, כלפנים דמי".

למה ההסתכלות של אמא עילאה על ז"א ונוק' מולידה אותם מחדש? כדי להבין זאת, נביא משל מתוך הנפש:

כאשר אדם גדל ללא משפחה, יהיה לו קשה מאוד להקים משפחה בעצמו. הסיבה לכך היא משום שאותו אדם מנסה לבסס את הקשר הזוגי רק על מערכת היחסים הפשוטה של איש ואשה. במצב כזה הקשר לא יחזיק מעמד, והוא עלול ח"ו להתפרק. מה שנותן לאדם באמת את הכח להחזיק את הקשר הזוגי זו המסגרת הכללית שמונחת בראש שאומרת שיש דבר כזה משפחה, ושמשפחה היא עניין רציני שחשוב להשקיע בו.[26] וכפי שהתבאר קודם, המסגרת הזאת היא השופר.

לכשנדייק יותר, מה שמחזיק את כל העסק זו לא המסגרת כשלעצמה, אלא הבסיס העיקרי הוא מההורים שתומכים בקשר של הזוג, ובמילים אחרות - מהאמא, ומהמשפחתיות שהיא מייצרת[27]. ולענייננו: התוקע (דהיינו אמא עילאה) הוא מי שמחזיק את הכל על ידי השופר. כלומר מה שה' בכלל חושב שטוב שהוא יהיה בתור הקב"ה ושחלק ממנו (דהיינו מה') ייהפך להיות כנסת ישראל, וכתוצאה מהקשר ביניהם יבראו נשמות של יהודי, הוא מה שתופס את כל העסק.

הקול היוצא מהשופר הוא עיקר מה שכתוב בתורה על ראש השנה, "יום תרועה יהיה לכם". קודם, כשדיברנו על השופר, דיברנו בעיקר על מה שהקב"ה מתאמץ כדי לברוא את המציאות (ורק כחלק מזה, כדי שזה ילך טוב, הוא מבקש שגם אנחנו נרצה את המציאות), אבל האמת היא שעיקר המאמץ שלו הוא כדי שגם אנחנו נרצה את הקשר איתו.

ה' מתאמץ לברוא את העולם, אך הוא רוצה שבסופו של דבר המאמץ שלו יבוא לידי ביטוי. כיצד המאמץ שלו מגיע לידי ביטוי? בכך שה' רואה שגם אנחנו מתאמצים. כאשר אנחנו אומרים שאנחנו רוצים את הקשר איתו, זו הראיה לכך שהקב"ה הצליח לתקוע. המאמץ של הבעל תוקע הוא הביטוי למאמץ של ה', והקולות של השופר הם הביטוי לבכייה שלנו ולרצון שלנו את הקשר עם ה'.

כשהקב"ה אומר לנו "יום תרועה יהיה לכם", הוא בעצם אומר לנו "אני מאוד רוצה שגם אתם תרצו מאוד, אני רוצה שתבכו מרוב שתרצו את הקשר בינינו", וכמו שאונקלוס תרגם שם "יום יבבא יהא לכון". כאשר אדם רוצה לבטא את הרצון הכי קיומי שלו הוא בוכה. כמו תינוק שנולד (וכפי שהאר"י כאן ממשיל את יציאת הקולות מהשופר ליציאת התינוק מהרחם), שקודם כל רוצים לראות שהוא בוכה, ואם התינוק לא בוכה זה מראה על בעיה. כעת מגיע ראש השנה, הקב"ה ברא את העולם, והוא רוצה לדעת האם התינוק בוכה[28], ה' רוצה לשמוע שהאדם רוצה אותו. ואם מתברר שאכן האדם רוצה את ה', הקב"ה מחליט להשאיר את העולם על כנו ולא לבטל אותו.

---

26. והרחבנו על כך בכמה מקומות בספר "נשיאת הפכים".

27. מבואר בכמה מקומות שהרבה פעמים האבא והאמא משחקים באותו תפקיד (וראה בהרחבה בשיעור מהילולת האר"י תשפ"ד), וכשקוראים לאבא 'הורה' (כמו בפסוק באיוב "והלילה אמר הורה גבר") מלשון הריון, הוא כאשר מדברים על החלק המשפחתי שלו, שהוא מקיים את המשפחה, שהוא תפקיד יותר אימהי.

28. לפני שהאדם בוכה הוא מכונס בתוך עצמו, והבכי מבטא את עצמו החוצה. הבכי הוא היציאה הראשונה של האדם החוצה.

הלחיים של התוקע – תרין תפוחין דעתיקא קדישא

האדמימות בלחיים של בעל התוקע נראית במבט ראשון כפרט שלכאורה הוא בכלל לא חלק מהתקיעה, אבל בכוונות האר"י מוסבר שזהו החלק הכי עליון. החיות שיש לאדם בשעת התקיעה, זו שמתבטאת באדמימות של הלחיים, היא החלק הכי פנימי בתוך כל ההרכב כאן. האר"י מגלה ששורש החיות הזו הוא מעתיקא קדישא.

אף על פי שגוף התוקע שייך לאמא (כפי שהתבאר), האר"י כותב שהאדמימות של הלחיים אינו אמא, אלא עתיקא קדישא. ההסבר לכך הוא שכאשר האר"י מדבר על האדמימות שבלחיים הוא עובר לדבר על רובד גבוה יותר גם במשל עצמו. בכך האר"י עובר מהרובד של הגוף לרובד של החיות שיש בגוף. האדמימות שבלחיים מבטאת את נפש התוקע יותר מאשר את גוף התוקע.

הלחיים של התוקע (שמאדימות על ידי התקיעה) הם המקום בו רואים את התענוג הגדול שעומד מאחורי כל הדאגה של האמא[29]. המשל לכך הוא ההבדל בין הסבא להורים. לעומת ההורים, אצלם בעיקר רואים את התקיפות של הרצון לגדל ולדאוג לילדים, אצל הסבא רואים בעיקר את התענוג שיש מכל המשפחה[30] (ותענוג זה, שאצל הסבא נמצא בגילוי ואצל ההורים נמצא בהעלם, הוא בעצם מה שגורם לכל התוקף של ההורים[31]).

אם כן, בשביל להסביר את הקולות שיוצאים מהשופר, האר"י בעצם חוזר אחורה למקום שממנו הקולות יוצאים ומדבר על התוקע. קודם לכן, כאשר האר"י דיבר על התוקע בתור אימא עילאה הוא דיבר בעיקר על הפה שתקע, אך כעת האר"י רוצה לדבר על האישיות של התוקע, על המקום הפנימי ממנו יוצאת הנפיחה לשופר, מעין

ממה שהוא התכנס בתוך עצמו. בבכי הראשון של התינוק הוא בעצם אומר – "הייתי בפנים ויצאתי"... התינוק היה בלוע ונעלם, הייתה לו איזושהי תחושה בתוכו שהוא לא צריך לעשות כלום. והנה, פתאום מולידים אותו, והדבר הראשון שהוא עושה הוא לבכות. האר"י אומר לכוון בתקיעת שופר שהקדוש ברוך הוא רוצה להוליד אותנו עכשיו מחדש. לפי זה אפשר להסביר שלפני תקיעת השופר אנחנו כאילו בלועים בתוכו, בראש השנה קודם התקיעות אנו מתכנסים בחזרה לתוך ה'.

29. האר"י אומר שהלחיים הם תיקון "ואמת", שהוא התיקון השביעי מבין יג תיקוני הזקן. הזקן שלו הוא בעצם הקשר שלו לכל מה שקורה למטה. בזקן יש י"ג תיקונים כנגד י"ג מידות הרחמים, ששת התיקונים הראשונים מתארים את המידות של ה' (אל, רחום, וחנון, ארך, אפים, ורב חסד), ששת התיקונים האחרונים מתארים את מעשי ה' ביחס אלינו (נוצר חסד, לאלפים, נושא עוון, ופשע, וחטאה, ונקה), והתיקון האמצעי ('ואמת') הוא עצם גילוי הנוכחות של ה' (אמת היא ההתקשרות של האדם למציאות (כמבואר בספר 'סוד ה' ליראיו', מה שאני באמת הולך על כל המידות האלה), לכן בניגוד לשאר התיקונים שהם שערות הזקן – תיקון 'ואמת' הוא הלחיים שזהו גילוי אור הפנים של עתיקא קדישא.
נמחיש את הדברים על ידי משל: ששת התיקונים הראשונים הם כמו אחד שמספר על עצמו שהוא רחום וחנון וכו', אבל הכל עדיין כמו סיפור יבש משום שזה נשאר תיאורטי. רק כאשר הלחיים של האדם מסמיקות (וכפי שיתבאר בהמשך שזה בעצם מה שקורה כאן) אז הדבר נהיה מאומת מספיק. ששת התיקונים האחרונים עניינם שלאחר שהוא מספר על עצמו את כל המידות האלה הם גם מתפרטות למעשים מסוימים. הוא צריך לקחת חסד מסוים שעשינו ולנצור אותו, הוא צריך לקחת פשע מסוים שעשיתי ולנקות אותו וכו'.
ניתן להביא לכך משל נוסף: נניח שאני בא לגביר ואומר לו מה אני עושה, ושלשם כך אני צריך תרומות. ששת התיקונים הראשונים הם כמו שהגביר אומר לי 'מה שאתה עושה זה מאוד חשוב'. אם המפגש בינינו נגמר בזה הכל יצא סתם תיאורטי ולא אמיתי מספיק. ששת התיקונים האחרונים הם השלב שבו הגביר לוקח את הכסף שלו ונותן לי. כמובן, גם אם הכל רק מעשי זה לא אמיתי מספיק, כי חסר את האישיות שלו. לכן קודם כל הוא רוצה להגיד שהעסק מאוד חשוב לו (אלו ששת התיקונים הראשונים), אחר כך הוא רוצה לשים את עצמו ממש בתוך העסק (זהו 'ואמת'), ואח"כ הוא נכנס לפי זה בתוך המציאות (ואלו ששת התיקונים האחרונים).

30. וראה באריכות בספר "נשיאת הפכים", בפרק ה' (בעמ' 118-119, וכן בעמ' 137-138).

31. ראה באריכות על כך בספר "נשיאת הפכים" בפרק חמישי תחת הכותרת "נחת רוח".

מה שכתוב בתניא (פ"ב) "שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיחתו בכח". המאמץ של הנפיחה בשופר בא לידי ביטוי בלחיים. הפה, היד והשופר אלו המקומות הקשים בהם כבר מתגלים הדינים, אך בלחיים עוד לא מתגלים דינים, שם מתגלה התענוג הגדול שיש מהנפיחה.

נחזור למשל של הזוג הטרוד, שמשקיע כל כולו בגידול הילדים ובניית המשפחה. כיצד הסבא של הזוג מסתכל עליהם? הוא מסתכל על הכל מלמעלה ונהנה מכל ההתנהלות שלהם. בעיני הסבא הם נראים לו כמו אדם וחוה "בגן עדן מקדם" שרק משתעשעים יחד, בלי להקדיש תשומת לב מרובה לכל ההתמודדויות והאתגרים שקיימים במציאות[32].

מדובר פה על מקום מאוד פנימי, על 'עתיקא קדישא', המקום של הרצון והתענוג בנפש. במקום פנימי זה כל חסד שעושים נשמר לנצח, ולרע שעושים אין משמעות בפני עצמו אלא הוא כביכול עוד פן לבטא את החביבות העצומה, עד כמה הקשיים לא פוגעים כלל באהבה .[33]מדובר כאן על מקום שבו הקב"ה פשוט מתענג ונהנה מכך שיהיה פה עולם, לא משנה שהיה הרבה חטאים ובלבולים בשנה האחרונה. עם כל הבעיות, איזה כיף זה שיש קודשא בריך הוא וכנסת ישראל. מהמקום הפנימי הזה יוצאים הקולות של השופר, והביטוי לכך הוא הלחיים האדומות של התוקע.

אמנם, האדמימות בלחיים של התוקע נגרמת כתוצאה מהמאמץ הגדול שלו, אך האר"י כלל לא מתייחס למאמץ כאשר הוא מדבר על כך. נסביר זאת בעזרת משל: נניח שיש כנס נשים אצל הרבי. כאשר הנשים רואות שהרבי נמצא בדביקות ובלהט הן מקבלות כח לגדל את הילדים שלהם בהשקעה ובמסירות. כאשר מסתכלים על הרבי בדבקותו, לא כל כך שמים לב למאמץ העצום שלו, אלא בעיקר מרגישים שהוא אדום ויפה. כך גם האר"י פחות מקדיש את תשומת הלב למאמץ של התוקע אלא לתענוג ממנו המאמץ נובע.[34]

סיכום כללי

לפי מה שאמרנו עד כה, ניתן לחלק את תקיעת השופר לארבעה חלקים: א. החיות הפנימית שבתוך האדם שבאה לידי ביטוי באדמימות של הלחיים של התוקע. ב. הגוף של האדם, הפה שלו, שבו הוא תוקע. ג. השופר, החפץ שבו נעשית התקיעה. ד. הקולות שיוצאים מן השופר.

---

32. ניתן לזה משל יותר קרוב אלינו: הרבה פעמים זוג צעיר מציירים לעצמם איך הם יחיו את כל החיים שלהם ובכלל לא מעלים בדעתם שיהיה להם קשיים. הסיבה לכך היא שהקשיים הם החלק השולי לגמרי מבחינתם, זה בכלל לא מעסיק אותם והם לא שמים לב לכך.

33. וכפי שהסברנו בעבר את מה שכתוב ששלמה המלך כתב את שיר השירים בזקנותו, שדווקא אז היה באפשרותו להסתכל על כל הזוגיות כסיפור כל כך נחמד ויפה.

34. באמור כאן יש כדי להטעים את דברי הריי"ץ (אג"ק ג עמ' שמב. והוא קונטרס לימוד החסידות עמ' 11) כי עפ"י הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו ולשבת פניו אל העם, והם יסתכלו בו.

אם נמשיך עם המשל של הרבי, נוכל לסכם שארבעת החלקים של תקיעת השופר הינם בעצם ארבעה חלקים של בניית המשפחה:

א. הרבי (או הסבא, כפי שנכתב לעיל) הוא התענוג של המשפחה. הוא נותן את החיות הפנימית, ואצלו המאמץ נתפס כחיות וכתענוג. בתקיעת השופר זוהי החיות הפנימית של התוקע שבאה לידי ביטוי באדמימות של הלחיים.

ב. האימהות איתן הרבי מדבר הן הפה התוקע בשופר. הרבי רוצה להביא לידי ביטוי במציאות את החיות שיש בתוכו, ולכן הוא מדבר עם האימהות. האימהות הן אלה שקולטות את החיות שיש אצל הרבי, ותפקידן הוא להביא את החיות הזו לידי ביטוי במציאות. כאשר לאדם יש תענוג, הוא רוצה להסביר ממה יש לו תענוג. התענוג הוא החיות הפנימית, וההסברה היא הגוף של התענוג, הכלי שבו התענוג בא לידי ביטוי. כך הפה הוא הכלי שמביא לידי ביטוי את התענוג.

ג. החיות שהאימהות מקבלות מהרבי מובילה אותן להקים משפחה ולהוליד ילדים וליצור מסגרת משפחתית. יצירת המסגרת המשפחתית היא השופר עצמו, שהוא הרחם של האמא שממנו נולדים הילדים. השופר הוא עוד יותר רחוק מהחיות הפנימית של האדם מאשר הפה, כי הפה הוא הגוף של האדם, והשופר הוא חפץ חיצוני. לכן השופר מבטא את המסגרת המשפחתית, את קיום המשפחה (ולכן בלשון האר"י החלק הזה נקרא 'דינים', כיון שכאן לא מדובר על התקשורת והתענוג שיש במשפחה, אלא על עצם הקיום שלה).

ד. הקולות היוצאים מהשופר הם הילדים שנולדים בתוך המסגרת המשפחתית. הילדים הללו עצמם מתוארים כאן כחתן וכלה שהולכים לבנות בעצמם משפחה. זוג חדש שהמשפחתיות היא זו שתומכת בו ומולידה אותו. הקול הפשוט הוא החתן, והקול השבור הוא הכלה.

הזוג החדש הוא הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל. כלומר לה' יש תענוג מכך שהוא מתגלה בתור הקב"ה וחלק מתוכו מתגלה בתור כנסת ישראל, והם מתייחסים אחד לשני באהבה ואחוה שלום ורעות.

לשחרר את הלחץ

בזמן התקיעה יש מתח בקרב הציבור, האם בעל התוקע יצליח לתקוע, או שמא לא. כאשר לבסוף יוצאים הקולות מהשופר יש תחושה בציבור של הקלה. כך גם הקב"ה מתאמץ, וכשראש השנה מגיע ואנחנו בוכים, יש תחושה שהנה יצאה התקיעה...

בהקשר הזה, נספר סיפור מאוד מעניין ומפתיע על הרבי:

באופן כללי, לרבי היה קשה מאוד לתקוע בשופר – לפעמים זה לקח הרבה זמן, הוא החליף שופרות, ניסה שוב ושוב, והרבה פעמים התקיעות פשוט לא הצליחו.

באחת השנים, הקושי היה מיוחד במינו. רק אחרי כמה שנים התברר מה באמת קרה באותו רגע.

היה יהודי שלא זכה לילדים במשך שנים רבות. הוא ביקש ברכה מהרבי כמה פעמים, אבל עדיין לא נולד לו ילד. באותה שנה הוא החליט שהוא לא מוותר. הוא הגיע ל-770, לבית הכנסת של הרבי, ונעמד ממש מול הבימה – המקום שבו הרבי תוקע בשופר. הוא עמד שם עוד לפני התפילה, התפלל מעומק הלב, ולא זז מהמקום.

כשהרבי ניגש לתקוע, היהודי הזה התמקד רק בדבר אחד: הוא רוצה ילדים. שום דבר אחר לא עניין אותו. הרבי ניסה לתקוע – ולא הצליח. שוב ושוב, התקיעות לא יצאו. הזמן עבר, והיהודי עמד שם, מתלבט עם עצמו – להמשיך להתעקש או לוותר.

בסוף, הוא החליט: "יותר חשוב לי שהרבי יצליח לתקוע מאשר שיהיו לי ילדים." ברגע שהוא חשב כך – הרבי תקע את כל התקיעות בצורה חלקה ומדויקת.

ובאותה שנה – נולד לו ילד.

כשהגיע הזמן לעשות לילד חלאק'ה, הוא הביא את הילד אל הרבי. הרבי הסתכל עליו ושאל בחיוך: **"זה הילד של התקיעות**?"

תקיעת השופר ונבואה

אחד המשלים לנבואה הוא תקיעת שופר: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו... ה' אלקים דיבר מי לא ינבא". בדיבור האדם מבטא את עצמו על ידי חיתוך השפתיים, לעומת זאת בתקיעת שופר האדם גם משתמש בשפתיים, אבל העיקר זה שהוא מבטא את עצמו על ידי נשיפה מתוכו. הנשיפה של האדם מתוכו מראה כמה אדם מכניס את עצמו לתוך הדיבור. למשל: כאשר אדם מדבר בהתרגשות, שומעים לא רק את הדיבורים שלו, אלא גם את הנשיפות שלו, והנשיפות מראות שהוא לא רק משתמש בשפתיים, אלא הוא מכניס את עצמו לתוך הדיבור. כך זה גם בתקיעת שופר: בתקיעת שופר אנחנו משתמשים בשפתיים, אבל הקול שנשמע הוא קול הנשיפה שהאדם נופח מתוכו, והוא הדבר העיקרי כאן. וכמו שכתוב בזוהר "מאן דנפח מתוכיה נפח" – מי שנופח נופח מתוכו. וכפי שהסביר אדה"ז בתניא (פרק ב') "שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיחתו בכח".

השופר הוא לא רק משל לנבואה, אלא הוא גם הקול שמלווה את הנבואה החשובה ביותר שקיבלנו – את התגלות ה' במעמד הר סיני. מעמד הר סיני לווה בתקיעת שופר, "ויהי קול השֹפר הולך וחזק מאוד". ובזה ה' בא לומר שהוא לא רק אומר את עשרת הדברות, אלא כביכול נופח אותם מתוכו, כמו בתקיעת שופר. ה' לא רק אומר לנו מה לעשות, אלא נוכח לגמרי בתורה ועל ידי כך נוכח במציאות. הנביא נועד להכניס את מעמד הר סיני למציאות בדורות הבאים. כך מבואר בפסוקים בפרשת שופטים (דברים יח, טז-יח) שעם ישראל פחדו לשמוע את ה' בהר סיני, ולכן ה' הבטיח לנו שהוא יקים לנו נביא כמו משה רבינו, ואליו נשמע. כלומר כשם שבתקיעת שופר התוקע מכניס את עצמו לתקיעה, וכשם שבמעמד הר סיני ה' הראה את עצמו והנכיח את עצמו בעולם, כך על ידי הנבואה שבכל דור ה' מנכיח את עצמו במציאות.

מה שאנחנו מחפשים בנבואה זה שה' יגלה את עצמו וינכיח את עצמו במציאות. אנחנו לא מחפשים עתידות, אלא מעניין אותנו שכל מה שיקרה יביא את ה' לתוך המציאות. זה התפקיד של הנביא, לגלות את ה' במציאות. ה' רוצה שנדע שהדברים לא קורים סתם, אלא הוא עושה אותם, ולכן הוא שולח את הנביא. הנביא לא בא לומר מה יקרה, אלא בא לומר שה' עושה את כל מה שקורה, ובכך הוא מנכיח את ה' במציאות. כאשר אדם מדבר עם רגש, כל המציאות היא רק תפאורה לגילוי הלב שלו. כך אנחנו רוצים שה' יתגלה בעולם ויכניס את עצמו לתוך הדיבורים שלו. כל העולם, ובעיקר התורה הם הדיבורים של ה', ואנחנו רוצים לראות איך ה' נוכח בתוך המציאות, ובעיקר בתוך התורה.

תקיעת השופר שבמעמד הר סיני מוזכרת פעמים רבות בתפילת ראש השנה, בעיקר בברכת שופרות שבמוסף. בראש השנה ה' נכנס לעולם, כמו שהוא נכנס לעולם במעמד הר סיני.

ואנחנו מצפים ומייחלים לכך שה' ייכנס לעולם, ומזדעזעים מכך שה' נכנס לעולם – "אם יתקע שופר בעיר ועם לא ייחרדו".

תקיעת שופר – שאלת הקיום

כל הברואים בעולמנו, הדומם הצומח ואף בעלי החיים, אינם מודעים לקיומם ולכן הם מקבלים אותו כמובן מאליו. האדם לעומתם מודע לקיומו ולהיותו נברא, אך אינו מודע לבורא שברא אותו. מודעות זו מייצרת אצל האדם תחושה שהוא קיים מצד עצמו ללא מישהו שרוצה בו ובקיום שלו. אדם שאינו מרגיש שיש מישהו שרוצה בקיום שלו, חש שאין סיבה אמיתית לחיים שלו, כך הוא מגיע בקלות לחוסר משמעות לחיים, לחוסר חשק לחיות ומשם לכל הצרות כולם.

בדרך כלל בגלל שאנו מרגישים שהשאלה על עצם הקיום שלנו לא תוביל אותנו למקומות טובים, אנו נמנעים מלעסוק בה. אנו מעדיפים להדחיק את השאלה למה באנו לעולם, כך אנו נרגיש יציבים ובטוחים ולא נאבד את החשק לחיות. בתוך תוכנו שאלה זו עדיין מנקרת, ולפעמים היא מתפרצת ומעלה על ליבנו הרבה עצבות ודכדוך.

יום תרועה יהיה לכם

בראש השנה - ביום בו נברא האדם - הקב"ה מזמין אותנו לצעוק בקולי קולות את השאלה הכי פנימית לנו, מדוע באנו לעולם? בראש השנה על ידי תקיעת שופר, ה' נותן לנו את היכולת לשאול את שאלת הקיום מבלי להיפגע.

כאשר אנו שואלים את שאלת הקיום בלי שה' מזמין אותנו לשאול אותה, אנו מאבדים את הטעם לחיים. אך כאשר אנו שואלים אותה בראש השנה, אנו מקבלים את החיים במתנה. כאשר ה' הוא זה שמצווה אותנו לשאול את שאלת הקיום, אנו מרגישים שמעבר לשאלה העמוקה מסתתרת תשובתו הברורה של הקב"ה, הוא זה שרוצה את קיומנו. ה' בורא את העולם כל רגע מחדש, והוא מסתכל עלינו כאל חלק ממנו. הוא אינו רואה את המציאות כעומדת בפני עצמה, כל קיומה אינו נובע אלא מרצונו בה. כאשר אנו חשים את רצונו של ה' בנו, אנו מרגישים שיש סיבה אמיתית לחיים שלנו.

על ידי תקיעת שופר, על ידי הצעקה הפנימית על עצם הקיום שלנו, אנו חוזרים בתשובה מהמחשבה שאנו חיים מצד עצמנו, אל המחשבה שכל קיומנו נובע מרצונו של ה' בנו. תשובה זו היא שנותנת לנו את הכח לחיות, על ידה אנו יכולים לקבל חיות לעוד שנה שלימה. שנה של שמחה וברכה, מתוך תחושה שאנו אהובים ורצויים לפני המקום.

קראוהו בהיותו קרוב

כפי שהוזכר פעמים רבות, במאמרים לחודש אלול תשרי מתאר אדמו"ר הזקן את שלבי ההתקרבות שלנו לה' כתיאור של מלך הבא לעיר כדי למלוך עליה. בחודש אלול הוא עובר בשדה, בראש השנה הוא נכנס לארמון והוא מכניס אותנו יחד איתו. ביום כיפור אנו עוברים לקשר של פנים בפנים, כך במשך כל חודש תשרי מתגלה אהבתו אלינו יותר ויותר. באותו משל אומר אדמו"ר הזקן, שכאשר אנו נכנסים עם המלך לתוך הארמון הוא מסב את פניו מאיתנו. הסבת פניו של המלך מאיתנו גורמת לנו לצעוק בקול גדול.

את משל זה אנו יכולים לדמות לילד שאיבד לפתע את הוריו. בתחילה כאשר הילד אינו יודע איפה הוריו הוא עומד באמצע הרחוב חסר אונים ואובד עצות. ברגעים אלו עומד הילד בשקט ברחוב, אינו יודע מה לעשות עם עצמו. ברגע הבא כאשר הוא פוגש בהוריו, הוא פורץ בבכי חסר מעצורים.

כל השנה אנו דומים לילד שאיבד את הוריו, איננו יודעים מי רוצה בנו ובחיים שלנו ואיננו מעיזים לשאול מדוע באנו לעולם. בראש השנה כשה' מצווה אותנו לשאול על עצם הקיום שלנו, אנו צועקים בקול גדול שיגלה את רצונו בנו.

במשך כל השנה בעוד אנו רחוקים מה', אנו מדחיקים את הצורך הגדול שלנו במישהו שרוצה אותנו. בראש השנה ה' מצווה אותנו אותנו לתקוע בשופר, הוא אומר לנו שהוא קרוב ואם נצעק הוא ישמע. כאשר אנו מרגישים קרובים לקב"ה, אנו מגלים לפתע עד כמה נוכחותו הייתה חסרה לנו. כאשר חיסרון זה מתגלה, אנו צועקים אליו בקול גדול, מצפים ומייחלים שה' יבוא ויגלה לנו את רצונו בנו. ללא הציווי של ה' על תקיעת שופר, לא היינו יכולים להרגיש שהוא קרוב, כך שלא היינו מרגישים בחסרונו וממילא אהבתו לא הייתה מתגלה לנו.

לפי הסבר זה, מצוות תקיעת שופר מכילה בתוכה דבר והיפוכו. כאשר ה' מצווה את המצווה הוא אומר לנו שהוא קרוב ומקשיב. קירוב זה נותן לנו לשים לב עד כמה אנו רחוקים מה', כך הוא גורם לנו לקיים את ציווי ה' ולצעוק ממעמקי לבבנו. צעקה זו נותנת לנו לחוש קרבה גדולה עוד יותר לה', כאשר אנו חשים את רצונו בנו.

לערבב את השטן

אמר רבי יצחק למה תוקעין בר"ה, למה תוקעין?! רחמנא אמר "תקעו", אלא למה מריעין, מריעין?! רחמנא אמר "זכרון תרועה", אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן (ראש השנה טז.).

מלשון הגמרא משמע שהדרך שבה אנחנו תוקעים (מעומד או מיושב) מערבבת את השטן (שכן אחרת חכמינו היו אומרים "מפני מה תוקעים גם לפני התפילה וגם בתוך התפילה" וכיוצא בזה). למה הדרך שבה אנחנו תוקעים מערבבת את השטן?

הישיבה והעמידה של המלאך מט"ט

הגמרא (חגיגה טו.) מספרת שאחת הסיבות לכך ש'אחר' (אלישע בן אבויה) כפר היא שהוא עלה לעולמות העליונים, ושם הוא ראה את המלאך מט"ט יושב וכותב את זכויותיהם של ישראל. כיוון ש'אחר' ידע שאין ישיבה למעלה, כלומר שלמלאכים אין רשות לשבת למעלה, היה נראה לו שיש למעלה 'שתי רשויות'. ממשיכה הגמרא ומספרת שהמלאך מט"ט נענש על כך שהוא לא נעמד כאשר הוא ראה את 'אחר', וכך נתן ל'אחר' מקום לטעות בו, ואחר כך נתנה למלאך מט"ט רשות למחוק את הזכויות של 'אחר'.

הסיפור הזה מובא כאן, כי בו יש משמעות לעמידה ולישיבה, ואם נבין את המשמעות שבסיפור הזה, נוכל לנסות להבין גם את המשמעות של תקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד. אבל לפני שנסביר את הסיפור הזה, נראה מקום נוסף שבו העמידה והישיבה משמעותיות:

הדיינים, בעלי הדין והקדוש ברוך הוא

חכמינו אומרים (שבועות ל:) שכאשר דיינים פוסקים את הדין בבית הדין, בעלי הדין עומדים והדיינים יושבים. הדיינים הם המחליטים מה יהיה הדין, מי חייב ומי זכאי,

ולכן הם יושבים, ובעלי הדין עומדים ומצפים ביראה, גם כי הם לא יודעים מה יהיה פסק דינם, וגם כי מוטל עליהם לעשות מה שהדיינים אומרים.

הדיינים יושבים, בעלי הדין עומדים, ויש כאן עוד 'מישהו' שעומד, וכפי שכתוב "אלקים ניצב בעדת א-ל". כיוון שהתורה "לא בשמים היא", כביכול גם ה' עומד ומצפה לדעת מה יפסקו הדיינים, כי הדיינים הם המחליטים מה ה' אומר לעשות במקרה הזה.

לאחר ששמנו לב לנקודה הזו, אפשר לחזור ולפרש את הסיפור על אחר והמלאך מט"ט.

תקיעות דמיושב

כאשר המלאך מט"ט כותב את זכויותיהם של ישראל, ניתנה לו הרשות לשבת כי הוא כאילו דיין. כביכול ה' עומד ומצפה לדעת את הדברים הטובים שבניו עשו, והמלאך מט"ט יושב ופוסק את הדין, וכותב את זכויותיהם של ישראל, ובכך מחליט מה יעשה לקדוש ברוך הוא נחת רוח (בדומה למה שאמרו חכמינו על הפסוק "בצדק תשפוט עמיתיך - הוי דן את חברך לכף זכות", כלומר כתיבת זכויות היא מעין פסק דין).

זה כמו גבאי של רבי, שבא לספר לרבי את הדברים הטובים שהחסידים עשו, והרבי עומד דרוך לשמוע, כלומר התענוג של הרבי תלוי בגבאי. כך גם התענוג של ה' תלוי, כביכול, בזכויות שיכתוב המלאך מט"ט, ולכן ניתנה רשות למלאך מט"ט לשבת.

כשם שהמלאך מט"ט יושב כאשר הוא כותב את זכויותיהם של ישראל, כך אנחנו תוקעים את 'תקיעות דמיושב'. אנחנו ממליכים את ה', וכביכול ה' תלוי בהמלכה שלנו והתענוג שלו תלוי בהמלכה שלנו, ולכן אנחנו תוקעים במיושב והוא כביכול עומד ומצפה לראות איך אנחנו ממליכים אותו.

להקוע במעומד לאחר שתוקעים במיושב

אמנם לאחר כל ההסבר היפה הזה צריך לזכור את המשך הסיפור: כאשר 'אחר' נכנס היה על המלאך מט"ט לעמוד על מנת לא לתת לאחר מקום לטעות בו. הישיבה של המלאך מט"ט עלולה לתת תחושה שה' באמת תלוי בנו, ואז זה ייראה כאילו יש שתי רשויות: אנחנו תלויים בה', וגם ה' תלוי בנו, וזוהי מחשבה פסולה ואסורה.

כאשר 'אחר' חשב את המחשבה הזו, ניתנה רשות למלאך מט"ט למחוק את זכויותיו, כי הוא משתמש בזכויות שלו על מנת לחשוב שה' תלוי בו. המחשבה של 'אחר' שה' תלוי בו היא מחשבה של כפירה בעיקר, ולכן מחקו לו את כל הזכויות. גם כי המחשבה הזו גורמת לזכויות שבעצם לא יהיו זכויות, וגם על מנת שלא יהיה מה שיגרום לו לחשוב שה' צריך אותו וזקוק לו.

האמת היא שהקדוש ברוך הוא לא תלוי בנו, אלא הוא רוצה ובוחר שהנחת רוח שלו תהיה תלויה בנו. המודעות לכך שה' בוחר ורוצה שהנחת רוח שלו תהיה תלויה בנו, גורמת לנו להתאמץ ולעשות לו נחת רוח. לעומת זאת המחשבה שיש בכוחנו מצד עצמינו לגרום לו נחת רוח, זה מחשבה כאילו יש שתי רשויות.

אם האדם חושב ונהנה מכך שהוא זה שממליך את ה', והוא זה שבזכותו יש לה' נחת רוח וכו' - זה נותן מקום לשטן לקטרג ולומר שהיהודים כלל לא מתכוונים להמליך את ה' אלא להמליך את עצמם.

באמת מה שהשטן אומר זה לא נכון, שכן אנחנו תוקעים בשופר רק בגלל שזו מצווה, כלומר אנחנו ממליכים את ה' כי זהו רצונו של ה', וה' ציווה אותנו לעשות זאת, ורק לכן אנחנו עושים זאת. וכפי שאומרת הגמרא שם בראש השנה "למה תוקעים בראש השנה - למה תוקעים? רחמנא אמר תקעו!".

אנחנו תוקעים בשופר כדי לקיים את רצון ה' ולעשות לו נחת רוח. אבל בשביל לערבב את השטן, ולא לתת מקום למחשבה שאנחנו מצד עצמנו יכולים להמליך את ה' - אנחנו תוקעים במעומד לאחר שתוקעים במיושב. כשם שהמלאך מט"ט היה צריך לעמוד לאחר שהוא ישב על מנת שלא לתת מקום למחשבות לא טובות, כך אנחנו בראש השנה צריכים לתקוע במעומד לאחר שתקענו במיושב, על מנת שיהיה ברור שאנחנו לא חושבים שה' תלוי בנו, אלא יודעים שה' בוחר ורוצה שהנחת רוח שלו תהיה תלויה בנו. כך התקיעה במעומד לאחר התקיעה במיושב מערבבת את השטן.

כלומר מצד ה' אנחנו באמת יושבים וממליכים אותו, ורק מצידנו, כדי שלא לתת מקום לטעות ולקטרג, אנחנו תוקעים במעומד.

מצד ה', כבר לאחר התקיעות דמיושב אנחנו יוצאים ידי חובה, ולא צריך לתקוע יותר, כי ה' רוצה שנשב ונמליך אותו. אבל מצידנו אנחנו תוקעים גם תקיעות דמעומד, על מנת שלא לתת מקום לטעות ולקטרג. כשם שמצד ה' מספיק תקיעות דמיושב ומצידנו אנחנו תוקעים גם תקיעות דמעומד, כך אפילו בתקיעות דמיושב המנהג היום הוא לעמוד כאשר אנחנו תוקעים בשופר וממליכים את ה' (ראה במטה אפרים תקפ"ה). מצד ה' אנחנו יושבים בהמלכה, ולכן התקיעות נקראות 'תקיעות דמיושב', אבל מצידנו אנחנו עומדים.

בס"ד

חדש!
מחיר מיוחד
לרגל השקת הספר:
60 ₪

"ושוב יתלהב לבו באהבה עזה כרשפי אש בחשיקה וחפיצה ותשוקה ונפש שוקקה..."

(תניא פרק ג')

נשמע לך רחוק?
יש דרך להתלהב מעבודת ה' בכלל?

קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי
נכתב על מנת להיות כף שתאפשר את אכילת המעדנים
שכתב אדמו"ר הזקן בספר התניא.

הספר "נהלך ברגש" נועד לקרב את הדברים אלינו בשפה המתאימה לדורינו.

נהלך ברגש

הרב יצחק שפירא

מעל 500 עמודים על אהבה ויראת ה',
יחד עם ביאור סוגיות בסיסיות בחסידות
בשפה השווה לכל נפש

בהוצאת
ישיבת עוד יוסף חי

רכשו עכשיו:
באתר odyosefchai.co.il
או בטלפון 058-4997466

יום המלכת ה'

המלכת ה' בעולם

ה' מהווה את כל המציאות בכל רגע, ואין שום דבר שיש לו מציאות קיימת מצד עצמו, מציאות שנפרדת מה'. אמנם קשה לנו לראות זאת, אבל אנחנו מאמינים שזה כך. אם כן, מצד האמת כל העולם הוא חלק מה'.

כל עוד אין אדם בעולם - אין אף אחד שתופס זאת אחרת. הדומם לא מודע כלל לקיומו, וכל קיומו הוא רק מה שה' יודע אותו. כיוון שהדומם לא מודע לקיומו, הוא וודאי לא תופס את מציאותו כנפרדת מה'.

כך זה גם ביחס לבעלי החיים: אמנם בעלי החיים כן מודעים לקיומם, אבל הם לא בוחרים בו. בעלי החיים מונהגים על ידי הטבע, והם לא עסוקים בשאלות כמו מי הוליד אותם, ובוודאי שלא בשאלות כמו מי ברא את העולם. ממילא גם בעלי החיים לא תופסים את העולם כנפרד מה', כיוון שהם כלל לא תופסים את העולם, אלא מונעים ומונהגים על ידיו. מבחינת בעלי החיים אין שום משמעות לשאלה האם הם מונהגים על ידי טבע או על ידי בורא העולם.

לעומת זאת האדם לא מונהג על ידי הטבע, אלא מבחינות רבות הוא בוחר. הוא בוחר אם להוליד ילדים או לא, וממילא הוא מבין שהוריו יכלו לבחור להוליד אותו ויכלו לבחור שלא להוליד אותו. האדם תופס שהוא נולד מבחירה, וככזה הוא יכול לתפוס גם שיש בורא לעולם והעולם כולו הוא מבחירה. לא רק שהאדם יכול לתפוס זאת, העניין הזה מעסיק אותו רבות במשך כל הדורות (שלא כמו בעלי החיים).

כיוון שהאדם יכול לתפוס שיש בורא לעולם, הוא יכול גם להחליט שהוא מעדיף לחשוב שאין מי שבורא את העולם. אם כן, האדם יכול להאמין בה', ולהיות מודע לכך שאין שום מציאות נפרדת שקיימת מצד עצמה, והאדם יכול גם לכפור, ולתפוס את המציאות כנפרדת מה'.

ההבדל בין עולם שיש בו רק בעלי חיים ומציאות גשמית, לבין עולם שיש בו גם אדם, הוא כמו ההבדל בין מלוכה לממשלה:

מושל שולט על נתיניו בהכרח וללא בחירה, ולעומת זאת מלכות היא שלטון שבו האזרחים בוחרים את המלך ורוצים בו וממנים אותו עליהם.

כאשר אין בעולם אנשים ה' מנהיג את העולם, אבל הוא לא מולך עליו. העולם 'מתגלגל' בדרך הטבע, אבל אין מי שיהיה מודע לכך, וממילא זה דומה למלך ש'מולך' על כסאות ושולחנות. כל הכסאות והשולחנות סרים למשמעתו, והוא מחליט מה ייעשה בהם, אבל זה לא נקרא למלוך.

לעומת זאת כאשר יש אנשים בעלי מודעות, והם בוחרים להיות מודעים לכך שה' מהווה את הכל בכל רגע, ואין שום מציאות שקיימת מצד עצמה - ה' הוא מלך, ולא רק מושל.

לפי מה שהוסבר כאן אפשר להבין מדוע הפסוק "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" הוא הפסוק שאיתו אנחנו חותמים את פסוקי המלכויות שאומרים בראש השנה. ההכרזה שלנו שה' הוא האלוקים היא המלכת ה' על העולם[35].

35. לכן לאחר שאנחנו אומרים "שמע ישראל", ומבטאים את זה שכל העולם הגשמי לא נפרד מה', אנחנו אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". מצד איך שה' מסתכל על העולם, אין שום דבר שנפרד ממנו, ועל זה אנחנו אומרים "ה' אלוקינו", ה' הוא האלוקים, וכל הטבע הגשמי הוא לא מציאות נפרדת כלל. לאחר שאנחנו אומרים איך ה' מסתכל על העולם, אנחנו אומרים שאנחנו מודעים לצורת ההסתכלות שלו, ובזה אנחנו ממליכים את ה' עלינו ועל כל העולם – "לעולם ועד".

לבחור בתענוג של המלך

כולם מכירים את הפתיחה של פרשת ניצבים: "אתם ניצבים היום הנה אנוכי נותן לפניך את החיים ואת הטוב ובחרת בחיים". והנה, חכמינו מסבירים[36] שהמילה "היום" שבפסוק רומזת לראש השנה.

הבחירה – 'אתערותא דלתתא'

ראש השנה הוא לא היום בו נברא העולם, אלא היום בו נברא אדם הראשון. בכל ששת הימים הראשונים של הבריאה נבראו ברואים שאין להם בחירה, ורק בראש השנה נברא אדם בעל בחירה. מהברואים שבששת הימים הראשונים לא כתוב שה' מצפה מהם לעשות משהו, ורק את אדם הראשון ה' שם בגן עדן "לעבדה ולשמרה", כי האדם הוא בעל בחירה. כלומר את כל מה שה' ברא עד אדם הראשון הוא ברא ב'אתערותא דלעילא' - התעוררות מלמעלה, ה' רצה לברוא את העולם וברא אותו. אבל כאשר ה' ברא את האדם הוא החליט שהוא רוצה שההתעוררות תבוא מלמטה - 'אתערותא דלתתא'. ה' רוצה שגן עדן יהיה מטופח ושמור, אבל הוא לא עושה זאת, אלא מחכה שהאדם יעשה זאת בהתעוררות מלמטה, מתוך בחירה.

היה אפשר לחשוב שבחירה היא חופש, שהיא עושה את האדם לבן חורין, אבל מכך שה' שם את האדם בגן עדן "לעבדה ולשמרה", משמע שהבחירה של האדם היא להיות עבד. למה בחירה קשורה לעבדות?

עיקר הבחירה של האדם היא לרצות את המציאות. בששת הימים הראשונים ה' ברא את המציאות מתוך רצונו, אבל בראש השנה ה' מחכה שאנחנו נרצה את העולם. זה תלוי בנו. כאשר אנחנו תוקעים בשופר אנחנו מבקשים מה' שירצה את העולם ויקיים אותו. שהבריאה תהיה חשובה ויקרה בעיניו. ה' רוצה שאנחנו נרצה את הבריאה, הוא

36. פענח רזא סוף פרשת נצבים, מגלה עמוקות פרשת נצבים ד"ה עשירי (ס, ד). וראה זח"ב לב: וברמ"ז שם, זח"ג רלא.

תולה זאת בנו. רק אם אנחנו נתקע בשופר, ונרצה מאוד שהוא יקיים את המציאות וירצה אותה - הוא באמת ירצה אותה ויקיים אותה.

לכן אנחנו אומרים בתפילת ראש השנה "זה היום תחילת מעשיך", כלומר ביום הזה ה' התחיל את העולם. לכאורה, היום הראשון של בריאת העולם הוא כה באלול, ולא ראש השנה, אז למה אנחנו אומרים בראש השנה "זה היום תחילת מעשיך"? התשובה היא שה' רצה שהבריאה שהוא בורא תרצה את עצמה. ה' רוצה לברוא ברואים שירצו לחיות, ולא יחיו ללא רצון, והרצון הזה של ה' התחיל להתקיים רק בראש השנה, ביום בריאת האדם.

לרצות את התענוג של ה'

בראש השנה אנחנו ממליכים את ה'. מבחינת המלך כל המציאות היא התענוג שלו, ועבדים אמיתיים מרגישים שכל מה שהם רוצים זה שיהיה תענוג למלך. התענוג של המלך הוא כל המציאות שלהם. כאשר אנחנו ממליכים את ה' בראש השנה, הכוונה היא שכל מה שאנחנו רוצים זה שיהיה לו תענוג. כיוון שאנחנו רואים שה' רוצה את העולם ויש לו תענוג ממנו, לכן אנחנו תוקעים בשופר בראש השנה ומבקשים מה' שהמציאות תהיה חשובה ויקרה בעיניו.

כך אפשר להסביר את מאמר חכמינו שה' נמלך בצדיקים לפני שהוא ברא את העולם "במי נמלך? בנשמותיהם של צדיקים". ה' שאל את הצדיקים אם לברוא את העולם, וכיוון שהצדיקים ראו שיש לקדוש ברוך הוא תענוג מכך, הם גם רצו שיהיה עולם, כדי שיהיה תענוג לה'.

אם כן, יש עבדות שהיא לעשות מה שהמלך רוצה, אבל הפנימיות של העבדות היא לרצות שלמלך יהיה תענוג. אנחנו בוחרים בחיים, ורוצים מאוד את העולם ואת המציאות כי אנחנו רואים שלה' יש תענוג מזה, ועבדים אמיתיים כל המציאות שלהם היא שלמלך יהיה תענוג.

לכן כתוב "ובחרת בחיים". עלינו לא לחיות בגלל שאנחנו כבר חיים, אלא לבחור בחיים רק בגלל שה' אומר לנו לבחור בהם, ורק אז החיים הם מבחירה, ואז אנחנו זוכים לחיים ולטוב.

עצם הבחירה שלנו היא להמליך את ה' בראש השנה, והבחירה בשאר השנה לקיים מצוות היא פרטים של עצם הבחירה בה' בראש השנה. בראש השנה אנחנו מקבלים עלינו עול מלכות שמים, וממליכים עלינו את ה', ובשאר השנה אנחנו מקבלים עלינו עול מצוות, שזה הפרטים של עצם הבחירה בה'.

בקשת הצרכים הגשמיים

כשמתבוננים בתפילות ראש השנה רואים שכמעט אין בהן בקשות על צרכים גשמיים. ראש השנה הוא יום המלכת ה', וסביב זה נסובה כל התפילה. אפילו כאשר אנחנו כן מבקשים על צרכינו הגשמיים כמו "זכרנו לחיים", או "כתבנו בספר החיים" וכדומה – אנחנו עושים זאת על מנת להגיד ולהדגיש שאנחנו תלויים בה', וזה חלק מהמלכת ה'. "זכרנו לחיים – מלך חפץ בחיים". הבקשה שלנו מה' על החיים, מזכירה לנו שה' הוא המלך, והוא החותך חיים לכל חי.

כאשר אנחנו מתפללים על צרכינו, אין הכוונה שמעניינים אותנו רק הצרכים שלנו. אם האדם מתפלל רק כי הוא רוצה שצרכיו יתמלאו, הוא בעצם מרגיש שהוא העיקר, והתפקיד של ה' הוא לשמש אותו. לכן כתוב בספר הזוהר שהמתפלל בראש השנה וביום כיפור על צרכיו הגשמיים דומה לכלב שאומר 'הב-הב', כלומר הוא מחפש רק לקבל, ולא מעניין אותו רצון ה'.

אבל באמת כאשר אנחנו מתפללים על צרכינו, עלינו לחשוב שאם אנחנו רוצים משהו שה' לא רוצה – גם אנחנו לא רוצים בו, ואפילו את החיים שלנו אנחנו מבקשים רק בגלל שה' רוצה בהם – "מלך חפץ בחיים" (ראה בהרחבה ב'נהלך ברגש' עמ' 28-29).

לכן אנחנו אומרים בתפילה "יהי רצון", כי אנחנו רוצים שה' יצה את בקשותינו, ואם ה' לא רוצה בהם, גם אנחנו לא רוצים בהם (ראה ב'נהלך ברגש' עמ' 67 ועמ' 172). כאשר אנחנו מתפללים בצורה כזו בראש השנה, הבקשה על הצרכים הגשמיים היא חלק מהמלכת ה', ואז גם התפילות שבכל השנה מכוונות להמלכת ה'.

יום הדין

דיון על יסודות הקשר

כאשר היהודי מהרהר על כך שראש השנה, יום הדין, קרב ובא, המשמעות הפשוטה שמצטיירת אצל היהודי היא שהוא רוצה לחיות והקב"ה רוצה אולי דברים אחרים.

אדמו"ר הזקן, במאמרים שלו לימים הנוראים, רוצה ללמד אותנו שעלינו לחשוב מה הקב"ה חושב. ברגע שחושבים מה הקב"ה חושב, קשה מאוד לצייר שהקב"ה אכזרי. רק אם האדם לא שם לב איך הוא מצייר את הקב"ה יתכן שהוא בטעות יצייר אותו כאכזרי, אך כאשר העבודה המרכזית היא לחשוב מה הקב"ה חושב ממילא המחשבה הפשוטה היא שהקב"ה הוא רחמן.

מחשבה רווחת אצל רבים היא שהחסידות באה בימים הנוראים לעשות קצת 'קלות דעת', לרכך מעט את הדין הקשה. אבל זו לא מחשבה נכונה, אדרבא בחסידות מדברים על כך שבראש השנה יש 'דינא קשיא'. אלא שכמובן, אם זה מה שהקב"ה רוצה - סימן שזה טוב, ומה שמוטל עלינו הוא לצייר נכון מה בדיוק הוא רוצה.

ניקח את המושג 'דינא קשיא', ונראה כיצד אפשר להתייחס אליו בשתי צורות. אם אני חושב שיש דין קשה ועלי לחשוב איך אני מצליח 'להסתדר' איתו, אז אני לא מעמיק במשמעות של הדין הקשה, אלא מונח לי בראש שיש כזה דבר ואני רק צריך לקחת אותו בחשבון. כאן מגיעה החסידות, ובפרט אדמו"ר הזקן, ואומרים - אל תחשוב ככה, אלא תחשוב מה הקב"ה רוצה. הקב"ה בא ואומר שיש כעת דין קשה, מה בעצם הוא רוצה להגיד בזה? הרי אילו הייתי עם יכולת כמו שיש לקב"ה, קשה לי להאמין על עצמי שהייתי בא לאנשים ואומר להם: "אני רוצה לעשות לכם דין קשה". לכן הציור הפשוט על 'דינא קשיא' פשוט לא מסתדר ולא הגיוני - אני לא הייתי עושה זאת, והקב"ה כן?! ממילא המשימה לפי אדמו"ר הזקן היא להבין מה באמת הקב"ה מתכוון כאשר הוא אומר שהוא רוצה לעשות 'דינא קשיא'.

לצורך ההסבר מה הכוונה "דינא קשיא", נביא המחשה ממערכת יחסים בין מנהל לתלמיד:

נניח מנהל העיף תלמיד מהכיתה בעקבות התנהגות לא טובה. כאשר המנהל ניגש לתלמיד יש אפשרות שהוא ידבר איתו על הפרטים, על ההתנהגות הבעייתית המסוימת: "שמע, לא הכנת שיעורי בית, השתוללת, ולכן זרקתי אותך". אבל הוא יכול גם להחליט להיכנס יותר לשורש ולומר לתלמיד: "אתה בכלל חושב שיש פה בבית ספר מנהל ומורים? או שאתה חושב שהכל פה מתנהל בהפקרות?". במקרה כזה שהוא נכנס לשורש ולא מתעסק רק בפרטים - הוא מעמיד בספק את כל מערכת היחסים, וממילא הדיון כאן הוא יותר קשוח, זה דוגמא ל'דינא קשיא'.

לפי זה, האמירה שבראש השנה יש 'דינא קשיא' משמעותה שהקב"ה רוצה לדבר על היסודות של מערכת היחסים בינינו.

לאור זאת אנו יכולים להבין למה בראש השנה אסור לבקש על עניינים גשמיים, עד כדי כך שבזהר כתוב על אלו שמבקשים על גשמיות שהם "ככלבים שצווחים הב הב". הדבר דומה לאדם שניגש אליו חברו ואומר לו: "אני רוצה לדעת אם יש אמון וקשר בינינו". ובתגובה לכך עונה אותו אדם: "שמע אני מבקש סליחה, האם אתה יכול לסדר לי את זה ואת זה?"... כאשר מדברים על יסודות הקשר, אין מקום לדבר על דברים צדדיים. אם תוך כדי שמדברים על יסודות הקשר יש מישהו שעסוק בדברים אחרים, הוא מראה שעצם הקשר לא מעניין אותו.

זוהי המשמעות של דברי האר"י (שהרחבנו עליהם בתחילת החוברת) שבראש השנה מתרחשת נסירה. הנסירה היא ההחלטה של ה' לשים על השולחן את השאלה האם יש בינינו קשר או לא, ומכאן לבחור בקשר מחדש.

במבט ראשון אפשר לחשוב שהעמדת עצם הקשר בסימן שאלה, עלול להפריע ליציבות של הקשר. אבל ההיפך הוא הנכון. כאשר יסודות הקשר לא מוצפים ולא באים לידי ביטוי, הקשר נעשה חיצוני ומובן מאליו. רק כאשר אנחנו שמים לב כמה הקשר קריטי לנו, וכמה אנחנו לא מסוגלים בלעדיו, רק אז יש לנו כלים לקלוט את הבחירה של ה' בקשר, שהיא עצם הקשר. במילים אחרות, ה' מוכן לשים סימן שאלה על הקשר למרות שהוא מאוד רוצה אותו, כדי שייבנה אצלנו על ידי זה כלי לקלוט את עצם הקשר ואת הבחירה שלו בנו[37].

לאחר ה'דינא קשיא' של היום הראשון, מגיע ה'דינא רפיא' של היום השני (כמבואר בזוהר פרשת פנחס רלא.). בעוד שהדינא קשיא היה על עצם האמון, הדינא רפיא הוא על כך שצריך שיהיו דברים שיבטאו את האמון. אפשר לחשוב שמספיק לה' עצם האמון בינינו, ובעוד יש אמון אין בעיה שניפרד וכל אחד ילך לדרכו. אבל ה' רוצה שעל גבי האמון יהיה ביטוי שיחבר בינינו בפועל, וזה הדינא רפיא של יום השני של ראש השנה.

---

37. גם בקשר אנושי, היציבות של הקשר היא במקום שהאדם מסוגל לחוש ולא לפחד לעמוד מול שאלה כזאת. נניח לדוגמא כאשר בני זוג מקימים משפחה, הם יכולים להתנהל באופן כזה שלא יהיה להם בחיים עומס יותר מדאי גדול כדי שלא יגיעו למתחים. אבל אם יש ביניהם קשר טוב הם דווקא מעמיסים הרבה, וכל אחד מותח. כי האדם רוצה להיות במקום שבו הוא חי, והקשר לא נשאר באותו מצב סטטי.

המלך המשפט

ראש השנה הוא גם יום הדין וגם יום ההמלכה של ה', בראש השנה אנחנו מתייחסים לה' גם כמו שופט וגם כמו מלך, ואנחנו קוראים לו "המלך המשפט".

משפט המלך הוא לא כמו משפט של שופט רגיל. במשפט רגיל השופט צריך להיות כמה שפחות נוגע בדבר, על מנת שהוא יוכל לדון דין אמת אסור שההסתכלות שלו תהיה מעורבת עם אינטרסים. אך כאשר מגיע משפט למלך, פירושו של דבר שאי אפשר או שלא רוצים להכריע בו לפי כללי הדין הרגילים, והמלך פוסק בו על פי נטיית לבו.

אם כן, מה אנחנו מתכוונים לומר כאשר אנחנו מבקשים מה' שישפוט אותנו כמו מלך?

כאשר אדם פועל לפי האינטרס שלו, פירושו של דבר שהוא משתמש באחרים בשביל עצמו. אבל ה' לא זקוק כמובן למשהו חיצוני בשביל שיהיה לו תענוג. כאשר אומרים שה' לא זקוק למשהו חיצוני בשביל התענוג שלו, אין הכוונה רק שהוא לא צריך לקחת זאת ממישהו אחר כי הוא יכול לברוא את זה בעצמו, אלא הכוונה היא שאין כלל משהו חיצוני לה', וממילא התענוג שלו הוא לא ממשהו חיצוני.

ממילא כאשר אומרים שה' עושה מה שהוא רוצה ומה שיש לו תענוג ממנו, אין זה 'אינטרס' כמו אצל האדם. לאדם לא מספיק להיות עם עצמו, כמו שכתוב "לא טוב היות האדם לבדו", ולעומת זאת לה' טוב עם עצמו, ויש לו תענוג מעצמו, והוא לא זקוק לשום דבר, וכל העולם הוא חלק מזה שלה' טוב עם עצמו.

כאשר אנחנו ממליכים את ה' אנחנו אומרים שה' הוא המלך, כלומר לה' טוב עם עצמו, וכל העולם הוא חלק מהתענוג שלו והנחת רוח שלו, ואין שום דבר שהוא לא התענוג של ה'.

ממילא גם המשפט בראש השנה הוא לא כמו משפט של שופט. שופט דן לפי צדק אובייקטיבי ונטול אינטרסים, ולעומת זאת קנה המידה של המשפט בראש השנה הוא

קנה מידה אחר לחלוטין: לה' יש תענוג, והוא דן כל דבר וכל אדם לפי השאלה האם הוא חלק מהתענוג שלו ומשקף את התענוג שלו או לא. כאשר אנחנו תוקעים בשופר ומתפללים בראש השנה אנחנו מבקשים מה' להיות חלק מהתענוג שלו, ואז יהיה לנו כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

בזכותך!
רבים יזכו להתחבר לעומק של התורה,
וכל הזכויות האלה יהיו שלך.
עלות נקודת הפצה: 150₪ לחודש
עלות שבוע הפצה: 35₪ לחודש
הקדשת עלון לשבוע אחד: 1400₪
לשותפות בהפצת עלון מעמקים חייג עכשיו 058-5277247

זה השער

ספר חדש

ספר 'זה השער' נכתב כביאור לחלק השני של ספר ליקוטי אמרים - שער היחוד והאמונה של אדמו"ר הזקן.

בחלק זה של ספר התניא, אדמו"ר הזקן מניח את היסוד לכל עבודת ה' - האמונה הטהורה באחדות ה'.

ספר 'זה השער' מסביר את היסודות החשובים שמניח אדמו"ר הזקן בשפה השווה לכל נפש.

על ידי הלימוד בספר, האמונה בה' נהיית בהירה יותר, עד שגם אנשים כערכנו יכולים לחוש את הקב"ה בכל חלקי המציאות.

לרכישה - עתי 0585277247

ניתן להזמין ישירות באתר ישיבת עוד יוסף חי - בכתובת
WWW.ODYOSEFCHAI.CO.IL

בית המדרש
עוד יוסף חי

מעמקים

מעמיקים בתורה שמשפיעה על הנפש

עלון מעמקים הוא עלון תוכן שבועי המחולק בבתי כנסת וישיבות

בעלון מובאים שיעורים של **הרב יצחק שפירא** המבארים את פרשיות השבוע ומאמרים חשובים בעבודת ה' בצורה עמוקה ובהירה החודרת למעמקי הנפש.

בשיעוריו הרב מעלה את השאלות העמוקות הטורדות את האדם, דן בהם ומיישב אותם דבר דבור על אופניו. יש בשיעורים אלו את הכח להאהיב את התורה על לומדיה, כך שדברי התורה יהיו מתוקים מדבש וגופת צופים.

אנו מזמינים אותך להיות נציג של העלון המיוחד הזה,
וכך תזכה להיות שותף בחיבור המיוחד בין התורה ללומדיה.

התקשר עכשיו למאיר - 058-6305341

ובעזרת ה' אנו נשלח לך עלון בכל שבוע, ואתה תחלק אותו בבתי הכנסת שבסביבתך